

Робочий зошит учасника
спеціалізованої підготовки медіатора
за програмою навчання

«МЕДІАЦІЯ У ВІДНОВНОМУ ПРАВОСУДДІ ЗА УЧАСТЮ НЕПОВНОЛІТНІХ»

www.coe.int/children

Будуємо Європу
для дітей та разом
з дітьми

Координаційний центр з надання правничої допомоги
Проект Ради Європи
«Захист прав дітей під час війни і в післявоєнний період в Україні»

Робочий зошит учасника
спеціалізованої підготовки медіатора
за програмою навчання

«МЕДІАЦІЯ У ВІДНОВНОМУ ПРАВОСУДДІ ЗА УЧАСТЮ НЕПОВНОЛІТНІХ»

Погляди, викладені в цьому документі, є відповідальністю його авторів і можуть не співпадати з офіційною політикою Ради Європи.

Відтворення уривків (до 500 слів) дозволено, за винятком комерційних цілей, якщо збережено цілісність тексту, уривок не використовується поза контекстом, не надає неповну інформацію чи іншим чином не вводить читача в оману щодо природи, обсягу чи змісту тексту. Цитований текст завжди має бути позначений таким чином: «© Рада Європи, рік публікації».

*З усіма запитамися щодо відтворення чи перекладу всього документа або його частини слід звертатися до
Директорату з комунікації
(F-67075 Strasbourg
Cedex або publishing@coe.int).*

*Будь-які інші повідомлення щодо цього документа слід спрямовувати до
Генерального директорату
Ради Європи з питань демократії
та людської гідності.
F-67075 Strasbourg Cedex.
children@coe.int*

Обкладинка та дизайн:
Марія Жукевич
Фото: © Adobe Stock

© Рада Європи, листопад 2024
Надруковано в Раді Європи

Спеціалізована підготовка медіаторів за програмою навчання «Медіація у відновному правосудді за участю неповнолітніх» здійснюється суб'єктом освітньої діяльності Координаційним центром з надання правничої допомоги за підтримки проєкту Ради Європи «Захист прав дітей під час війни і в післявоєнний період в Україні».

Відповідальні за розробку компонентів та матеріалів навчальної програми:

Наталя Крестовська, ювеналістка, докторка юридичних наук, професорка, к.і.н., медіаторка (DAA — DeutscheAnwaltAkademie), тренерка навчальних програм, членкиня Правління громадської спілки «Українська академія медіації», почесна членкиня громадської організації «Національна асоціація медіаторів України», голова Правління громадської організації «Фокус права», співавторка законопроектів з медіації, Кодексу етики медіаторів та «Основні засади навчання базовим навичкам медіатора», розроблених громадської організації «Національна асоціація медіаторів України, підручника «Медіація у професійній діяльності юриста».

Ірина Федорич, юристка, медіаторка, к.ю.н., супервізор медіаторів, інтервізор з питань надання допомоги в забезпеченні доступу до медіації у системі безоплатної правової допомоги, співавтор та тренер навчальних програм системи безоплатної правової допомоги з питань альтернативних способів врегулювання спорів для працівників центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги та медіаторів, в.о. голови Правління громадської організації «Асоціація сімейних медіаторів України», членкиня громадської організації «Фокус права», громадської організації «Національна асоціація медіаторів України».

Катажина Стриєк, сертифікована тренерка з медіації, викладачка, терапевтка, міжнародна експертка Ради Європи.

СПЕЦІАЛІЗОВАНА ПІДГОТОВКА МЕДІАТОРІВ ЗА ПРОГРАМОЮ НАВЧАННЯ «МЕДІАЦІЯ У ВІДНОВНОМУ ПРАВОСУДДІ ЗА УЧАСТЮ НЕПОВНОЛІТНІХ»

Мета спеціалізованої підготовки — набуття медіаторами конфліктологічної, комунікативної, правової, процедурної, емоційної та рефлексивної компетентностей для підготовки та проведення медіації із забезпеченням реалізації принципів відновного правосуддя під час кримінального провадження за участю неповнолітніх.

Завдання спеціалізованої підготовки:

- формування розуміння медіаторами сутності реституційного правосуддя, ювенальної юстиції;
- набуття знань щодо сутності та принципів відновного правосуддя та відновних підходів; форм відновного правосуддя;
- формування розуміння місця медіації під час кримінального провадження та порядку врахування її результатів у кримінальному провадженні;
- отримання знань щодо особливостей комунікації з неповнолітніми, особливостей та факторів формування особистості дитини у підлітковому віці; наслідків насильства та жорстокого поводження з дітьми, ознаками (індикаторами) його вчинення та факторів впливу на протиправну (криміногенну) поведінку;
- формування розуміння особливостей проведення медіації із забезпеченням реалізації принципів відновного правосуддя під час кримінального провадження за участю неповнолітніх;
- отримання знань, розвиток умінь та навичок за кожною компетентністю медіатора, необхідних для підготовки та проведення медіації із забезпеченням реалізації принципів відновного правосуддя під час кримінального провадження за участю неповнолітніх;
- отримання навиків роботи з документами під час підготовки та проведення медіації.

Навчальна програма побудована за методологією навчання дорослих (цикл Колба).

Спеціалізована підготовка медіаторів здійснюється за програмою обсягом (тривалістю) 90 години навчання.

Програма спеціалізованої підготовки медіатора включає теоретичну підготовку і відпрацювання практичних навичок.

Під час підготовки публікації використовувались матеріали:

- навчальної програми тренінгу «Базові навички медіатора в кримінальних справах», організованого в рамках проєкту «Підтримка реформи системи правосуддя для дітей», що реалізовувався громадською організацією «Всеукраїнський громадський центр «Волонтер» за підтримки Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні. Програма розроблена у співпраці з Координаційним центром з надання правової допомоги для навчання посередників для проведення медіації у межах пілотного проєкту «Програма відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення», затвердженого наказом Міністерства юстиції України, Генеральної прокуратури України від 21.01.2019 №172/5/10;
- спеціалізованої підготовки медіаторів за програмою навчання “Медіація у відновному правосудді за участю неповнолітніх”, яка здійснювалася суб’єктом освітньої діяльності — Координаційним центром з надання правової допомоги за підтримки Програми розвитку ООН в Україні, громадської організації «Фокус права», Представництва Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ), Міжвідомчої координаційної ради з питань правосуддя щодо неповнолітніх, громадської організації «Всеукраїнський громадський центр «Волонтер».

Перелік компонентів програми навчання

Перелік компетентностей медіатора для проведення медіації із забезпеченням принципів відновного правосуддя за участю неповнолітніх

Теорія кримінально-правового конфлікту: поняття, структура, особливості, динаміка, суб'єктний склад.

Соціальна структура кримінально-правового конфлікту

Правова складова кримінального конфлікту

Емоційно-потребнісна складові кримінально-правового конфлікту.

Кримінально-правові конфлікти за участю неповнолітніх.

Відпрацювання практичних навичок ідентифікації та аналізу кримінально-правового конфлікту.

Конфліктологічна компетентність:

- здатність до ідентифікації та аналізу кримінально-правового конфлікту з метою визначення можливості та способів інтервенції у конфлікт;
- здатність до формування у сторін кримінально-правового конфлікту запиту на медіацію;
- здатність до створення стратегії інтервенції у кримінально-правовий конфлікт;
- здатність працювати зі стилями поведінки у кримінально-правовому конфлікті.

Психоемоційний стан учасників кримінально-правового конфлікту.

Психологічні особливості осіб, які є підозрюваними, обвинуваченими у вчиненні кримінальних правопорушень.

Інтереси та потреби сторін кримінально-правового конфлікту.

Особливості комунікації з неповнолітніми учасниками кримінально-правового конфлікту.

Особливості психоемоційного стану неповнолітнього учасника кримінально-правового конфлікту та його врахування при підготовці до медіації та проведенні медіації.

Особливості роботи з законними представниками.

Формування запиту на відновне правосуддя, враховуючи потреби та інтереси сторін кримінально-правового конфлікту.

Сутність жорстокого поводження з дітьми та індикатори його виявлення.

Оцінка ризиків вчинення повторного кримінального правопорушення неповнолітніми особами: фактори впливу на формування протиправної (криміногенної) поведінки неповнолітньої особи; важливість виявлення конкретних криміногенних факторів ризику і потреб для зниження ризику вчинення протиправних дій у майбутньому.

Ресоціалізація та реінтеграція.

Відпрацювання практичних навичок медіатора.

Емоційна та комунікативна компетентності:

- здатність до ідентифікації емоцій сторін кримінально-правового конфлікту та роботи з ними;
- здатність застосовувати техніки активного слухання у роботі зі сторонами кримінально-правового конфлікту;
- здатність враховувати особливості комунікації з неповнолітніми у контакті та у конфлікті з законом та їх законними представниками;
- здатність до виявлення інтересів та потреб сторін медіації;
- здатність працювати зі спротивом сторін кримінально-правового конфлікту під час підготовки до медіації та процедури медіації.

Основні засади системи кримінальної юстиції в Україні. Поняття та парадигми ювенальної юстиції. Міжнародні стандарти ювенальної юстиції

Ювенальна юстиція України.

Міжнародні акти щодо відновного правосуддя, медіації та юстиції, дружньої до дитини.

Правовий статус потерпілого, підозрюваного, обвинуваченого в кримінальному провадженні. Особливості правового статусу неповнолітнього підозрюваного, обвинуваченого, потерпілого. Цивільна дієздатність та цивільна відповідальність неповнолітньої особи.

Правова компетентність:

- здатність вільно орієнтуватись у національному законодавстві та міжнародних актах у сфері медіації та відновного правосуддя, у тому числі за участю неповнолітніх, а також національній системі кримінальної та ювенальної юстиції;
- здатність інформувати сторони та учасників медіації про їхні права та обов'язки, наслідки укладення договору про проведення медіації та/або угоди за результатами медіації в письмовій чи усній формі;

Співвідношення кримінальної юстиції та відновного правосуддя. Принципи відновного правосуддя. Законодавство України про медіацію. Програми відновного правосуддя. Особливості реалізації принципів медіації у програмах відновного правосуддя. Угода за результатами медіації. Угода про примирення між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим. Врахування угоди за результатами медіації у кримінальному провадженні. Роль та повноваження уповноважених органів з питань пробації. Відпрацювання практичних навичок медіатора.	- здатність доносити, яке законодавство і як впливає на їх роль та професійну діяльність; - здатність працювати з угодами за результатами медіації та співвідносити їх з угодами у кримінальному провадженні.
Історія виникнення, філософія (сутність) та принципи відновного правосуддя. Відновний процес. Відновний підхід. Відновний результат. Форми відновного правосуддя. Ресоціалізація і реінтеграція неповнолітніх як складова програм відновного правосуддя. Особистість медіатора, упередження та їх вплив на сприйняття сторін та організацію процедури. Особливості ролі медіатора у відновному правосудді. Норми професійної етики медіатора та їх джерела. Розв'язання медіатором етичних дилем під час підготовки до медіації та її проведення. Відпрацювання практичних навичок медіатора.	Рефлексивна компетентність: - здатність до дотримання норм професійної етики медіатора та утвердження цінностей відновного правосуддя; - здатність розкривати та доносити принципи та цінності відновного правосуддя, сутність ресоціалізації особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, та реінтеграції потерпілого до сторін та інших учасників медіації; - здатність доносити яким чином принципи відновного правосуддя реалізуються у медіації; - здатність до ситуаційного оцінювання; - здатність надавати зворотній зв'язок учасникам медіації та отримувати від них зворотній зв'язок; - здатність дотримуватись ролі медіатора.
Правила проведення медіації у програмах відновного правосуддя. Особливості реалізації принципів відновного правосуддя у процедурі медіації. Підготовка до медіації. Особливості проведення підготовчих заходів до медіації за участю неповнолітнього. Поінформована згода на участь в медіації у відновному правосудді. Залучення юристів та інших спеціалістів (експертів) у підготовку до медіації та медіацію. Проведення медіації. Особливості проведення медіації за участю неповнолітнього. Соціально-психологічна характеристика неповнолітнього. Моніторинг виконання угоди за результатами медіації. Взаємодія медіатора з адвокатом (захисником, представником потерпілого у кримінальному провадженні). Відпрацювання практичних навичок медіатора.	Процедурна компетентність: - здатність здійснювати підготовку до медіації та проведення медіації із забезпеченням принципів відновного правосуддя; - здатність оцінювати медіабельність різних кримінально - правових конфліктів, у тому числі пов'язаних з домашнім / сексуальним насильством та жорстоким поведінням з дітьми; - здатність залучати сторін кримінально-правового конфлікту у медіацію та підтримувати мотивацію учасників медіації брати участь в цій процедурі; - здатність працювати з конфіденційною інформацією; - здатність під час роботи з потребами сторін і на етапі напрацювання та перевірки домовленостей враховувати інформацію про ризики повторної протиправної поведінки, криміногенні потреби та соціально-психологічну характеристику особи, яка вчинила правопорушення;

- здатність забезпечувати рівність прав сторін медіації з урахуванням дисбалансу сил та нерівного становища сторін медіації за наслідками кримінально-правового конфлікту;
- здатність виявляти ризики виникнення небезпеки для учасників медіації при врегулюванні кримінально-правового конфлікту.

Для початку...

Що мене мотивує навчатись на цьому тренінгу?

Труднощі з якими я можу стикнутись під час курсу

Як я буду їх долати/Що мені допомагає, підтримує?

Настанова собі:

КРИМІНАЛЬНО - ПРАВОВИЙ КОНФЛІКТ

Дослідження з питань потерпілих, проведені в різних країнах в останні десятиліття, виявили, що має місце не лише необхідність відшкодування потерпілому шкоди, не тільки полегшення, наскільки це можливо, травм і страждання, яких він зазнав, **а також припинення соціального конфлікту, спричиненого злочином, і полегшення застосування раціональної, ефективної кримінальної політики¹.**

¹ Пояснювальний коментар І. Європейська конвенція про відшкодування потерпілим від насильницьких злочинів, складена в межах Ради Європи Комітетом урядових експертів під керівництвом Європейського комітету з кримінальних питань (CDPC), відкрита для підписання державами-членами Ради Європи 24 листопада 1983 року. - с. 43

Зобразіть схематично як змінюється статус учасників кримінально- правового конфлікту та його структура, коли розпочинається кримінальне провадження

? Як така зміна, на вашу думку, впливає на сторони конфлікту та його розвиток?

Вправа “Соціальна та правова складова”

Проаналізуйте фабули, визначте соціальну та правову складову наведених конфліктів, дайте відповіді на питання.

Скляна пляшка

Одного літнього вечора спокій Юрія (36 років), який відпочивав з сім'єю вдома, порушив неймовірний гамір. Юрій зробив зауваження групі підлітків, які шуміли під його вікнами о 23 год. Оскільки підлітки не зреагували на його зауваження та у відповідь почали викрикувати образливі слова, Юрій під впливом емоцій кинув скляною пляшкою, що знаходилась на землі, у напрямку компанії. Пляшка потрапила в голову Симоненка Степана (15 років), спричинивши потерпілому рану у надбрівній ділянці голови зліва, синець на шкірі верхньої повіки лівого ока, множинні садна в ділянці лиця зліва та в ділянці лівої вушної раковини і шиї зліва, що кваліфікуються як легкі тілесні ушкодження. Мати Степана, Ганна подала заяву до поліції. Юрій приходив до них додому, щоб залагодити ситуацію, проте сума яка була озвучена Ганною є для Юрія надто великою.

Соціальна складова:

Правова складова:

Яким чином соціальний конфлікт/його врегулювання впливає на правові наслідки?

Обнова

Марія (16 років), перебуваючи в приміщенні магазину «Італія», що знаходиться у торговому центрі, намагалась вкрати одяг. Вона взяла із полиць магазину светр, вартістю 740,20 гривень, та штани вартістю 456,20 гривень, пройшла у примірочну кімнату, зірвала з одягу антикрадіжні кліпси та одягнула його на себе. Марія вийшла із магазину перетнувши лінію антикрадіжних рамок, однак після виходу за межі магазину, була зупинена працівниками охорони. Дівчина просила охоронця не викликати поліцію та готова була одразу повернути одяг. Свій вчинок пояснювала тим, що вона не хотіла просити у батьків грошей на новий одяг. Охоронець все ж викликав поліцію.

Соціальна складова:

Правова складова:

Яким чином соціальний конфлікт/його врегулювання впливає на правові наслідки?

? Як така зміна, на вашу думку, впливає на сторони конфлікту та його розвиток?

Психоемоційний стан, інтереси та потреби сторін кримінально-правового конфлікту

Будь-яке правопорушення, незалежно від його характеру та серйозності, стає травмою для всіх учасників. Цей травматичний досвід продовжується під час процедури врегулювання, викликаючи сильні емоції та порушуючи цілий спектр важливих людських потреб.

Руйнівний вплив кримінальної ситуації на особистість полягає в тому, що правопорушення заперечує два фундаментальні уявлення, на яких базується наше життя: віру в надійність, осмисленість, логічність світу та віру в автономність особистості, контроль над власним життям².

Вправа “Випадковий супутник”

Зверніться до особистого досвіду та пригадайте випадок порушення вами соціальної / правової норми.

Які емоції у вас виникали (під час події та після)?

Під час події

Після події

² Зер Г. Зміна об'єктива: новий погляд на злочин та правосуддя / Пер. з англ. М. Яковлева. Київ: Унів. вид-во «Пульсари», 2004.

Що для вас було важливо? Визначте свої інтереси та потреби

Зверніться до особистого досвіду та пригадайте випадок, коли ви були на місці потерпілого від правопорушення (щодо вас порушили соціальні норми)

Які емоції у вас виникали (під час події та після)?

Під час події	Після події

Що для вас було важливо? Визначте свої інтереси та потреби

Зверніться до особистого досвіду, якщо у вас був випадок, коли ви були на місці батьків або іншої близької особи щодо якої вчинили правопорушення, або яка вчинила правопорушення

Які емоції у вас виникали (під час події та після)?

Під час події	Після події

Що для вас було важливо? Визначте свої інтереси та потреби

Кожна ситуація унікальна, і потреби кожної людини можуть відрізнятися. Важливо проявляти чуйність та повагу до потреб кожного, хто зазнав шкоди.

«... в рамках системи кримінального правосуддя необхідно приділяти більше уваги завданій потерпілому фізичній, психологічній, матеріальній і соціальній шкоді та розглядати заходи, які в цьому зв'язку є доцільними для задоволення його потреб».

Рекомендація No R (85) 11 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо положення потерпілого в рамках кримінального права і кримінального процесу, ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи 28 червня 1985 року.

? Як ви розумієте психологічну та соціальну шкоду, яка може виникнути у зв'язку із вчиненням правопорушення?

Наслідки заподіяної шкоди:

- **Короткостроковий та довгостроковий вплив:**

(шкода може мати фізіологічні, психологічні та соціальні наслідки як для людини, якій її напряду завдали, так і для її близьких)

Наведіть приклади короткострокового та довгострокового впливу правопорушення на:

потерпілого

особу, яка вчинила правопорушення

їх близьких

- **Фактори, що впливають на реакцію та відновлення:**

Наведіть, будь ласка, приклади факторів, які впливають на реакцію та можливість відновлення після кримінально - правового конфлікту

☞ Чи була раніше особа постраждалою від злочину

☞ Як реагують на ситуацію сім'я та друзі

☞

☞

☞

☞

Для ефективного застосування відновного правосуддя важливо усвідомити не лише потреби сторін кримінально - правового конфлікту, а й причини заподіяння шкоди.

Причини вчинення правопорушення:

☞ Соціальні та економічні негаразди

☞

☞

☞

☞

☞

ВІДНОВНЕ ПРАВОСУДДЯ

Історія виникнення, філософія (сутність) та принципи відновного правосуддя

[illegible]

Вправа “А що сказав би?”

Проаналізуйте фабулу справи наведену нижче та прокоментуйте її з погляду:

- Говарда Зера

- Альберта Іглаша

- Джона Бретвейта

- Тоні Маршалла

- Нільса Крісті

В один із липневих днів Катерина прокинулась від галасу, який здійняли підлітки у подвір'ї будинку, де вона мешкає. Квартира проживає на першому поверсі й вікна кімнати виходять якраз у подвір'я. Галас не дав можливості Катерині далі спати, голова боліла страшенно.

Катерина виглянула у вікно та оклинула галасливу компанію. Проте це не подіяло, вони навіть не звернули на неї уваги. Катерина розлючено кинула, що перше потрапило їй під руку, пусту пляшку з-під пива, у натовп підлітків і вони розбіглися.

Вона була вражена, коли у її двері подзвонила поліція. Вже у слідчого Катерина зрозуміла, що відбулося. Пляшка, яку вона жбурнула потрапила у сусідського хлопця Владислава та добряче порізала його шию та плече.

Владислава вона знає особисто, чудовий добрий хлопчина. Катерина хотіла попросити вибачення, проте його мати, Марина, влаштувала гучний скандал і не дала навіть можливості поговорити. Пообіцяла їй суд і в'язницю.

Кілька місяців тому Катерина втратила ненароджену дитину, тому в неї пригнічений стан і насправді лише алкоголь її підтримує. Вона втратила роботу. Про викидень ніхто не знає, оскільки вона боялась сказати матері, що вагітна від свого хлопця.

Випадок отримав розголос у дворі та зустрів великий осуд з боку сусідів. Через те, що її батько, який помер, був алкоголіком, то всі просто вирішили, що "яблуко від яблуні" та можливо наступного разу вона взагалі когось може вбити.

Мати Катерини Олена, впала просто в розпач. Висварила доньку, не розмовляє з нею. Її подруги - сусідки з нею перестали спілкуватись, і це жахливо неприємно. І тепер вона не знає чію сторону прийняти. Донька вже доросла і її вчинок неможливо виправдати, крім того, їй справді соромно, тому що вона частенько бачить Катю з пляшкою спиртного. Можливо їй справді треба потрапити до суду, щоб усвідомити що вона робить зі своїм життям. З іншого боку це її дитина і їй дуже боляче і прикро.

Після цього вчинку Катерині дуже соромно і страшно, прийшло розуміння, що життя котиться у прірву, але вже ніхто не хоче їй і руки подати. Катерина прийшла до висновку, що люди жорстокі, от через таких людей і стають алкоголіками чи наркоманами.

Владислав отримав пару швів, відчувається добре. Спершу він злякався, але коли всі рани обробили, то виглядає зараз навіть круто. Ситуація стала дуже прикра, мама сердита

весь час, він сам почувається навіть винним. На Катерину не сердиться, проте мати заборонила йому з нею спілкуватись. Йому шкода, тому що ніби нічого такого страшного не сталося, він не хоче ні до суду, ні неприємностей для Каті, але ж його ніхто не слухає.

Участь у відновному правосудді надає можливість

особі, яка вчинила правопорушення:	потерпілому:
обговорити з потерпілим ситуацію, що склалась, та пояснити причини скоєного;	оримати від особи, яка завдала шкоди вибачення;

Запропонуйте визначення відновного правосуддя “своїми словами”, яке включає особу, якій заподіяно шкоду, особу, яка заподіяла шкоду, громаду, процедуру, цілі та потенційні наслідки відновного правосуддя

Базові поняття відновного правосуддя

? Як ви розумієте?

Відновний процес

Відновний підхід

Відновний результат

Щире каяття

Реінтеграція

Ресоціалізація

Вправа “Форми відновного правосуддя”

Заповніть таблицю

Форма	Переваги	Обмеження
Медіація		
Сімейна конференція		
Кола правосуддя (кола прийняття рішень / кола громади / кола примирення)		

? Які переваги медіації як форми відновного правосуддя в Україні?

Реалізація принципів відновного правосуддя у медіації

Яким чином реалізується у медіації принцип визнання важливості почуттів та потреб сторін кримінально - правового конфлікту (рівного розуміння потреб та інтересів залучених осіб)?

Яким чином реалізується у медіації принцип діалогу, заснованого на повазі?

Яким чином реалізується у медіації принцип визнання відповідальності особи, яка вчинила кримінальне правопорушення?

Яким чином реалізується у медіації принцип орієнтованості на усунення наслідків (принцип відшкодування шкоди)?

Яким чином забезпечується у медіації принцип активної участі сторін у вирішенні питань, пов'язаних з злочином (принцип участі зацікавленої особи)?

Яким чином забезпечується у медіації принцип процесуальної справедливості?

Яким чином забезпечується у медіації принцип угоди, заснованої на консенсусі?

Вправа

“Реалізація принципів медіації у відновному правосудді”

Опираючись на розуміння сутності відновного правосуддя поміркуйте чи є та, якщо так, то які особливості реалізації принципів медіації як форми відновного правосуддя у кримінально - правових конфліктах

☞ принцип добровільності

☞ принцип самовизначення

☞ принцип конфіденційності

☞ принципи нейтральності, незалежності, неупередженості

? Як ви можете пояснити відмінність медіації під час кримінального провадження та медіації під час кримінального провадження як форми відновного правосуддя?

Програми відновного правосуддя

Вправа “Аналіз Програм відновного правосуддя”

Проаналізуйте Програми відновного правосуддя, які діяли та діють сьогодні в Україні
https://drive.google.com/drive/folders/1zA4N_PmMEuAX1Ufu0eJ_X6xZHSchBtUg

- ☞ Що спільного та відмінного у наданих Програмах?
- ☞ Чи втілюються положення Керівних принципів № 13 у цих Програмах? Якщо так, то які?
- ☞ Які переваги та обмеження є у кожній з Програм, на вашу думку?

На основі зроблених висновків складіть порівняльну таблицю та завантажте у вашу теку для домашніх завдань.

Вправа “Медіабельність кримінально-правових конфліктів у відновному правосудді”

У чому, на вашу думку, особливості медіабельності кримінально - правових конфліктів у відновному правосудді:

- 3 щодо сторін

щодо підходу

щодо конфлікту

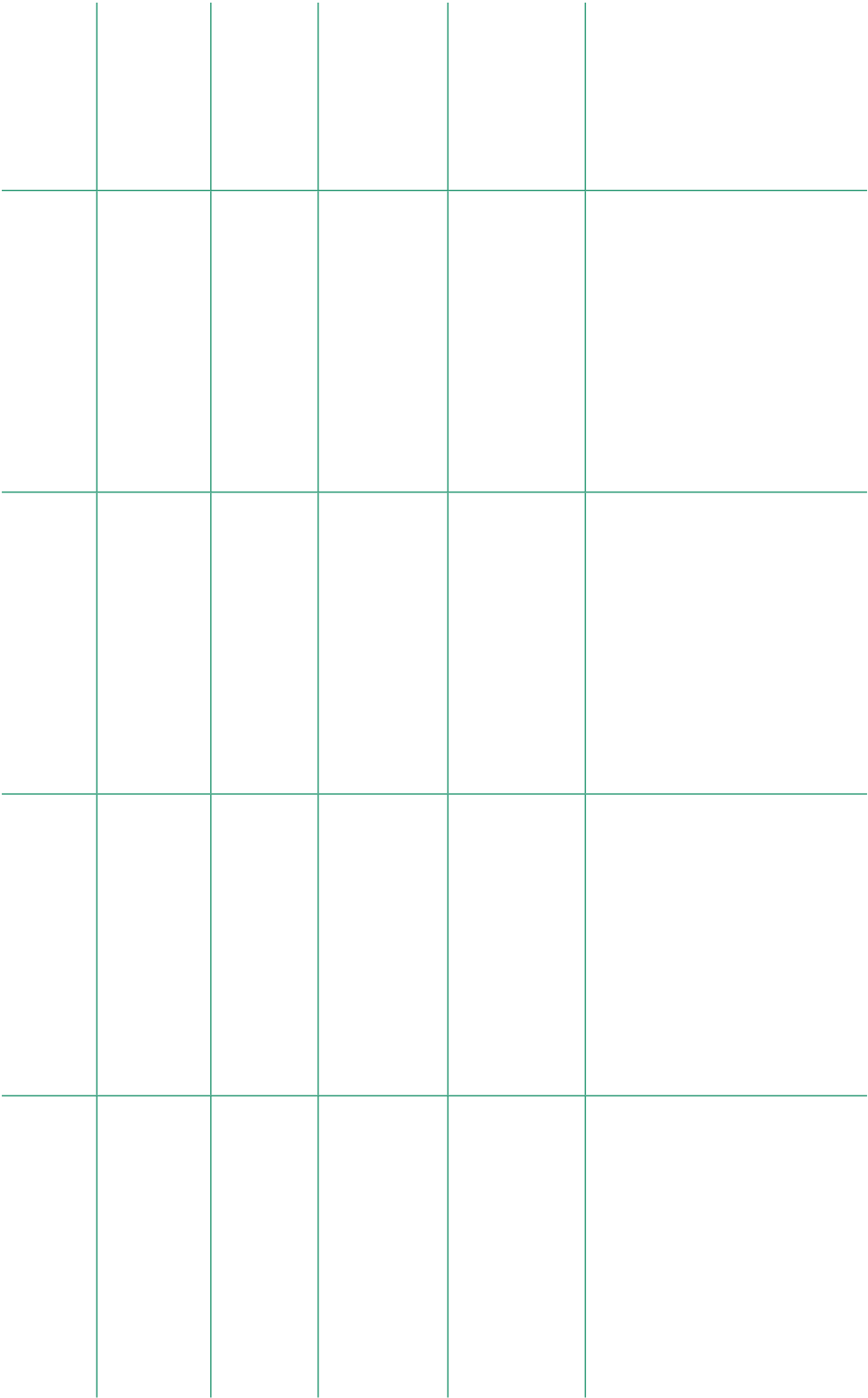
щодо медіатора

Аналіз законодавства

Проаналізуйте статті Кримінального кодексу України та заповніть таблицю:

Стаття	Склад	Медіабельність/немедіабельність у т.ч. застереження			Особливості кримінально - правового конфлікту, які, на вашу думку, потрібно врахувати під час організації підготовки та проведення медіації (у т.ч. застереження, які виникають)
		Щодо сторін	Щодо предмета конфлікту	Щодо медіатора	

Вправа “Простими словами”

- 👂 Розкажіть двом - трьом особам зі свого оточення про відновне правосуддя (у чому воно полягає, як відбувається і як можна скористатись такою послугою).
- 👂 Запитайте чи зрозуміла інформація? Які питання виникають?

Опис респондента у довільній формі (вік, стать, вид зайнятості)	Рефлексія після інформування (особисті відчуття, зворотній зв’язок та питання респондента)

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Визначте структуру конфлікту та створіть його мапу.

Яка форма відновного правосуддя могла б бути застосована для вирішення цього конфлікту?

☞ Чи є медіальним цей конфлікт?

Етапи психо - емоційного розвитку дитини та фактори впливу на формування протиправної поведінки

Типи сімей, батьківські установки, неблагополучні сім'ї

Вправа "Я знаю як краще"

Проаналізуйте особливості у комунікації з неповнолітніми та як їх враховувати у роботі медіатора.

Особливості комунікації залежно від типу батьків	Як враховуємо

Вправа

“Розпізнавання проявів жорстокого поводження з дитиною”

- 🔗 Перегляньте фільм «Я сюди більше ніколи не повернусь» (фільм знято радянським кінорежисером Роланом Биковим³ (1929-1998) на основі реальної історії на замовлення UNICEF) <https://www.youtube.com/watch?v=HCBH9crN1N4&rco=1>
- 🔗 Прочитайте брошуру «Індикатори фізичного, сексуального, психологічного насильства щодо дитини, а також нехтування потребами дитини». Представництво Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні, 2020. <https://www.unicef.org/ukraine/media/4191/file/Indicators.pdf>
- 🔗 Визначте: які прояви жорстокого поводження з дитиною продемонстровано у фільмі?

- 🔗 Чи має місце кримінальний конфлікт? Якщо так, то чи є можливості його врегулювання шляхом відновного правосуддя?

³ [https://vue.gov.ua/Биков, Ролан Антонович](https://vue.gov.ua/Биков,_Ролан_Антонович)

Вправа “Інформування неповнолітнього щодо відновного правосуддя”

Надання інформації повинно, наскільки це можливо, здійснюватися за допомогою низки засобів та у формі, зрозумілій для потерпілого. Такі інформація та рекомендації повинні бути викладені простою та зрозумілою мовою. Необхідно також гарантувати, що потерпілий зможе все розуміти під час провадження. У зв'язку з цим необхідно брати до уваги рівень володіння потерпілим мовою, якою викладається інформація, його вік, ступінь зрілості, інтелектуальний та емоційний потенціал, грамотність та будь-які психічні або фізичні відхилення. Особливу увагу слід приділяти труднощам у сприйнятті та спілкуванні, які можуть виникнути через наявність певного захворювання, такого як, наприклад, порушення слуху та дефекти мовлення (Директива Європейського парламенту і Ради Європейського Союзу 2012/29/EU про встановлення мінімальних стандартів щодо прав, підтримки та захисту потерпілих від злочину).

Поспілкуйтесь з неповнолітнім з близького оточення щодо його досвіду, коли він порушив моральні, соціальні норми або вчинив правопорушення, поінформуйте його про відновне правосуддя.

NB Така розмова має бути конфіденційною, а також проведена за згодою батьків.

Для того, щоб отримати згоду батьків поінформуйте їх про те, що ця комунікація буде відбуватись у навчальних цілях, покликана розвинути навички спілкування і порозуміння з неповнолітніми, обговорення їх ставлення до порушень соціальних/моральних норм, правопорушень та надання інформації про відновне правосуддя як спосіб реагування на них.

Порадьтеся з батьками, що на їхню думку допоможе їхнім дітям поговорити з вами про їх почуття, стан, погляди, думки. А також запитайте, що може ускладнити цю розмову? Батькам і дитині також важливо пояснити, що така розмова буде конфіденційною, тобто що ви не будете потім розповідати батькам про те, що дитина вам розкаже на зустрічі. Дитина може самостійно розповісти батькам те, що вона розказала вам, якщо забажає.

Проте вам необхідно отримати згоду неповнолітнього на те, що ви поділитися її історією та думками з іншими медіаторами, але знеособлено.

Перш за все розкажіть неповнолітньому цілі вашої зустрічі та отримайте його згоду на неї. Розкажіть як зустріч буде відбуватись (скільки часу тривати, які питання ви будете обговорювати, а також, що все що про що ви будете спілкуватись залишиться конфіденційним і лише знеособлено буде використано у навчальних цілях).

Орієнтовний перелік питань:

- ☞ Попросіть неповнолітнього пригадати якийсь випадок з його життя коли він порушив моральні, соціальні норми або вчинив правопорушення.
- ☞ Як він себе тоді почував? Що для нього було важливо? (ви можете взяти за орієнтир питання для індивідуальних зустрічей)
- ☞ Що могло б його підтримати?

NB Якщо неповнолітній не хоче ділитись своїм досвідом не настоюйте.

- ☞ Що для нього означає відповідальність?
- ☞ Що для нього означає вибачення? Чи важко вибачатись?
- ☞ Розкажіть про відновне правосуддя та медіацію. Заохочуйте неповнолітнього ставити питання, якщо щось незрозуміло та отримайте зворотній зв'язок щодо почутого.

Уточніть чи була зрозумілою інформація?

Чи звучить як це безпечний та корисний процес? Чому?

- ☞ Що, на його думку, може допомогти дорослому побудувати довірливу розмову з дитиною?

Завантажте рефлексію щодо виконаного завдання обсягом до 2х сторінок (спілкування з батьками та неповнолітнім) у вашу теку для домашніх завдань.

МЕДІАЦІЯ ЯК ОСНОВНА ФОРМА ВІДНОВНОГО ПРАВОСУДДЯ ЩОДО НЕПОВНОЛІТНІХ

Медіабельність кримінально - правових конфліктів у відновному правосудді за участю неповнолітніх

Відправною точкою для медіації, як правило, має слугувати визнання обома сторонами основних обставин справи. При подальшому судовому провадженні участь у медіації не має використовуватися як доказ визнання вини (п. 14 Рекомендація No R (99) 19).

Вправа “Визначення медіабельності”

- 👉 Ознайомтесь з фабулою і дайте відповіді на питання наведені нижче

«ДТП»

25 березня на лінію 102 надійшло повідомлення від фельдшера швидкої допомоги про аварію в селищі Перегінське.

Поліцейські з'ясували, що 16-річний місцевий житель без дозволу взяв автомобіль матері та в'їхав ним у металевий паркан.

Окрім неповнолітнього водія, в автомобілі були четверо його друзів. Наймолодшому з них — 14 років. Підлітків доправили в лікарню з травмами різного ступеня важкості. В них взяли кров для проведення аналізу. Попередньо, вони були тверезими.

Поліцейські розпочали провадження за ч. 1 ст. 286 Кримінального кодексу України.

- 👉 Визначте соціальну структуру конфлікту. Застосуйте засоби візуалізації, якщо доцільно.

- 👉 Чи можливим є в такому випадку застосування програми відновного правосуддя у формі медіації? Аргументи за і проти.

ЗА	ПРОТИ

«Погром»

Літнім вечором Олексій, 16 р., учень 10 класу, в компанії шести осіб (з усіма раніше йому знайомими, всі, крім ще однієї особи – повнолітні), перебуваючи в приміщенні гаражного кооперативу, грав у карти та вів розмову на різні теми. Серед іншого говорили про карти, шулерів, гадання на картах. Слово за словом згадали ромів та використання ними карт для шахрайства, про їх нібито схильність до злочинів та паразитичного способу життя загалом. Один чоловік (20-ти років) з цієї компанії запропонував вигнати ромів з табору, який розташований неподалік від кооперативу у лісосмузі, та знищити сам табір, аби ромам не було куди повернутися.

Чоловіки одягнули на обличчя підшукані маски та на руки рукавиці і озброїлись ножами, металевими трубами, дерев'яними палицями, ланцюгами та молотком.

Компанія поділилась на дві групи: четверо мали увійти в табір ромів та нищити намети та інше майно, а двоє осіб залишались на підступах до місця розташування табору з метою повідомити про наближення сторонніх осіб інших учасників нападу.

Близько опівночі зазначені особи направились до табору і вчинили дії, спрямовані на руйнування табору та вигнання ромів із зайнятої ними території. Незважаючи на численні вимоги жителів поселення припинити їх хуліганські дії, вони руйнували тимчасові шатра в поселенні, нецензурно ляялись та спричинили тілесні ушкодження кільком ромам. Зокрема, один з нападників наніс ножові поранення дитині.

Олексій був озброєний дерев'яною палицею, якою трощив шатра та пожитки ромів, зокрема, розбив радіоприймач та ліхтар на акумуляторі.

Зважаючи на неповноліття Олексія, його справу виділили в окреме кримінальне провадження, а його дії було кваліфіковано за частиною 4 статті 296 КК України «Хуліганство».

Олексій розкаюється у вчиненому, співпрацює зі слідством, зокрема, дав показання щодо ролі кожного зі співучасників у вчиненні злочину.

🔗 Визначте соціальну структуру конфлікту. Застосуйте засоби візуалізації, якщо доцільно.

☞ Чи можливим є в такому випадку застосування програми відновного правосуддя у формі медіації? Аргументи за і проти.

ЗА	ПРОТИ

«Безхатченко»

В неділю, 28 березня 2021 р., неподалік пам'ятника морякам в Ізмаїлі було виявлено 58-річного місцевого чоловіка без ознак життя з множинними переломами ребер та політравмами. Менш ніж за добу оперативних пошуків поліцейські встановили, що його туди з морвокзалу завели і нещадно побили двоє малолітніх хлопців 13-ти та 12-ти років.

Зі слів підлітків, з чоловіком вони посварилися через булочки, які той не схотів для них попросити у людей. Вмовляннями вони заманили безхатченка до озера, де й побили так, що той помер.

Родини обох хлопців перебувають на обліку служби у справах дітей як ті, що опинилися у складних життєвих обставинах. Самі ж малолітні неодноразово потрапляли в поле зору поліції через крадіжки.

☞ Визначте соціальну структуру конфлікту. Застосуйте засоби візуалізації, якщо доцільно.

☞ Чи можливим є в такому випадку застосування програми відновного правосуддя у формі медіації? Аргументи за і проти.

«Магазин»

До поліції з повідомленням про крадіжку товару з полиць магазину звернулась керуюча одного з магазинів міста Хмельника. Жінка повідомила, що вночі невідома особа шляхом пошкодження навісного замка із приміщення магазину викрала алкогольні напої та гроші.

У ході проведення оперативно-розшукових заходів поліцейські Хмельницького районного відділу встановили особу, причетну до вчинення злочину. Як з'ясували правоохоронці, 17-річний місцевий житель приніс на місце правопорушення металевий прут, яким пошкодив замок магазину звідки викрав алкоголь та гроші. Поліцейські розшукали хлопця за місцем його проживання. Загальна сума збитку завдана діями зловмисника становить майже 10 тисяч гривень.

Частину викрадених речей у фігуранта вилучили.

🔗 Визначте соціальну структуру конфлікту. Застосуйте засоби візуалізації, якщо доцільно.

🔗 Чи можливим є в такому випадку застосування програми відновного правосуддя у формі медіації? Аргументи за і проти.

ЗА	ПРОТИ

Поміркуйте чи є кримінально - правові конфлікти, які для вас є немедіабельними? Якщо так, то за які саме та чому?

Особливості підготовчих заходів у медіації та процедури як форми відновного правосуддя

Принципи відновного правосуддя визначають методику проведення медіації, структуру процедури та формують її зміст.

Підготовка до медіації

NB Підготовка до медіації у відновному правосудді має першочергове значення. Підготовка охоплює налагодження довіри медіатора з учасниками, оцінку та роботу з ризиками, отримання поінформованої згоди на участь у процедурі, підготовку сторін та інших учасників до медіації, роботу з очікуваннями від процедури.

Встановлення першого контакту

В чому завдання першого контакту медіатора зі сторонами?

Як підготуватись до першого контакту зі сторонами?

Про що важливо поінформувати та що узгодити під час першого контакту зі сторонами/учасниками?

☞

☞

☞

☞

☞

☞

☞

Під час підготовки до медіації та процедури важливо, щоб медіатор спілкуючись зі сторонами:

- ☞ визнавав їхню ситуацію та орієнтувався на їх потреби,
- ☞ допомагав їм впоратись з емоціями та визнавав їх важливість,
- ☞ ставився до них справедливо, з гідністю та повагою, визнаючи при цьому заподіяну шкоду,
- ☞ заохочував сторони до активної участі та самовизначення,
- ☞ надавав учасникам необхідний час та простір для прийняття рішень.

Індивідуальні зустрічі з учасниками: змістовний, психо - емоційний та організаційний аспекти

Поінформована згода

Перш ніж погоджуватися на медіацію, сторони мають бути повністю поінформовані про їхні права, суть процесу медіації та про можливі наслідки їхнього рішення (*п. 13 Рекомендація No R (99) 19*).

Відтак, слід докладати особливих зусиль для забезпечення чіткості, повноти та своєчасності інформації про медіацію між потерпілим і кривдником. Така інформація має включати відомості про:

- ☞ процедуру медіації як таку,
- ☞ права і обов'язки учасників медіації,
- ☞ правові наслідки медіації.

Сторони медіації мають, зокрема, бути поінформованими про можливий вплив процедури медіації на процес прийняття судового рішення, включаючи можливість припинення кримінального провадження, винесення вироку з відстрочкою виконання або пом'якшення вироку щодо підозрюваного в злочині. У випадках, коли потерпілі

опиняються в особливо уразливому становищі, їх також належить інформувати про можливість проведення медіації за відсутності безпосереднього контакту жертви з кривдником (Керівні принципи № 13).

Поінформована згода на участь в медіації у відновному правосудді забезпечує дотримання принципів

Вправа “Поінформована згода”

Проаналізуйте положення Закону України «Про медіацію», Рекомендацію No R (99) 19, Керівні принципів №13 та складіть чек - лист для отримання поінформованої згоди сторін на участь у медіації.

⌘

⌘

⌘

⌘

⌘

⌘

⌘

⌘

⌘

⌘

⌘

⌘

⌘

⌘

⌘

⌘

⌘

⌘

⌘

⌘

⌘

⌘

⌘

Спонукаати до згоди на участь у медіації з допомогою несправедливих засобів ані потерпілого, ані правопорушника не слід (п. 11 Рекомендації No R (99) 19).

? Що, на вашу думку, може бути несправедливими засобами спонукання сторін до участі у процедурі?

Оцінка ризиків під час підготовки до медіації

Перш ніж справу передавати на медіацію, слід зважити чинники, через які сторони можуть опинитися в очевидно нерівному становищі, як їхній вік, ступінь зрілості чи розумові здібності (*п. 15 Рекомендації No R (99) 19*)

Медіація вимагає вільної та свідомої згоди як потерпілих, так і правопорушників, і ніколи не має застосовуватися в разі існування ризику того, що медіація поставить одну зі сторін у не вигідне становище.

Треба належним чином враховувати не лише потенційні переваги, а й потенційні ризики медіації для обох сторін, зокрема для потерпілого (Керівні принципи № 13)

Медіатору необхідно проаналізувати потенційні ризики, які можуть вплинути та ефективність організації та проведення процедури, у тому числі ризик вторинної віктимізації.

Мета оцінки ризиків полягає в тому, щоб:

- ☞ визначити ймовірні ризики та як з ними працювати,
- ☞ врахувати їх при визначенні медіабельності конфлікту,
- ☞ обрати методику проведення медіації.

До факторів, які можуть бути важливими для оцінки ризиків належать:

- ☞ комунікативні навички учасників,
- ☞ емоційний стан учасників,

☞

☞

☞

☞

☞

☞

☞

☞

Важливо пам'ятати, що робота з ризиками це частина процедури, проте так само необхідно зважати, чи не є той, чи інший ризик критичним, тобто чи дозволяє реалізувати принципи медіації та відновного правосуддя.

Приклад таблиці щодо роботи з ризиками⁴

Фактор ризику	У чому проявляється	Способи роботи
Комунікативні навички		
Знання мови		
Вік		
Стан здоров'я		
Насильницький характер злочину		
Попередня історія правопорушень		
/потерпілого		
Наявність залежностей		
Відносини між учасниками		
Очікування учасників		
Емоційний стан сторін		

⁴ Створено на основі RJS Practitioner Handbook, 2016. Restorative Justice Council (RJC) (Great Britain). - с. 17// <https://drive.google.com/drive/folders/13Ftro4X8zWTlgTKXUoOl4KlpM0vMHlpx>

Соціально - психологічна характеристика неповнолітньої особи

Загальна частина

Інформація щодо запиту медіатора, згідно якого складено висновок (інформаційної довідки)	№ 6, 01.09.2024 р., медіатор _____
Висновок (інформаційна довідка) складено	Петренко Тетяна Вікторівна
Дата складання висновку (інформаційної довідки)	01.09.2024 р.

Основна частина

Особистісні особливості та поведінка	- o Рівень когнітивних здібностей - в межах вікової норми; - o відкритий, товариський; - o Прояви невротичних симптомів відсутні; - o Самооцінка занижена, не вірить у власні сили; - o Загальний емоційний фон - пригнічений та тривожний; відчуває себе зараз самотнім; - o Врівноважений та стриманий, не схильний до гострих емоційних реакцій; - o Не характерними є прояви насильства та агресивність, уникає конфлікту; раніше правопорушень не вчиняв; - o Пережив сильний стрес у зв'язку із ситуацією, яка склалась, відчуває що немає на кого покластись
Стосунки у сім'ї	- o Виріс без батька; маму любить, вона єдине хто його виховував; - o Зараз напружені відносини, через ситуацію, яка склалась.
Освіта та працевлаштування	- o Навчається на низький бал; - o Низька мотивація до навчання у зв'язку із тим що не бачить перспектив; - o Конфлікти у навчальному закладі відсутні.
Дозвілля та вільний час	- o Гуляє в друзями, катається на велосипеді, дивиться телевізор; - o Любить дивитися і грати в футбол; - o Подобаються автомобілі; - o Не є активним користувачем соціальних мереж.
Стосунки з однолітками	- o Має багато друзів серед однолітків; - o Конфліктні ситуації можуть виникати з друзями у питаннях дозвілля, але рідко; - o Донедавна був впевнений що всі його поважають, але тепер мабуть все зміниться.

NB У відновному правосудді обов’язковим є проведення індивідуальних зустрічей під час підготовки до медіації.

? У якому порядку, на вашу думку, повинні відбуватись зустрічі? Обґрунтуйте відповідь.

Зустріч з особою, яка вчинила правопорушення

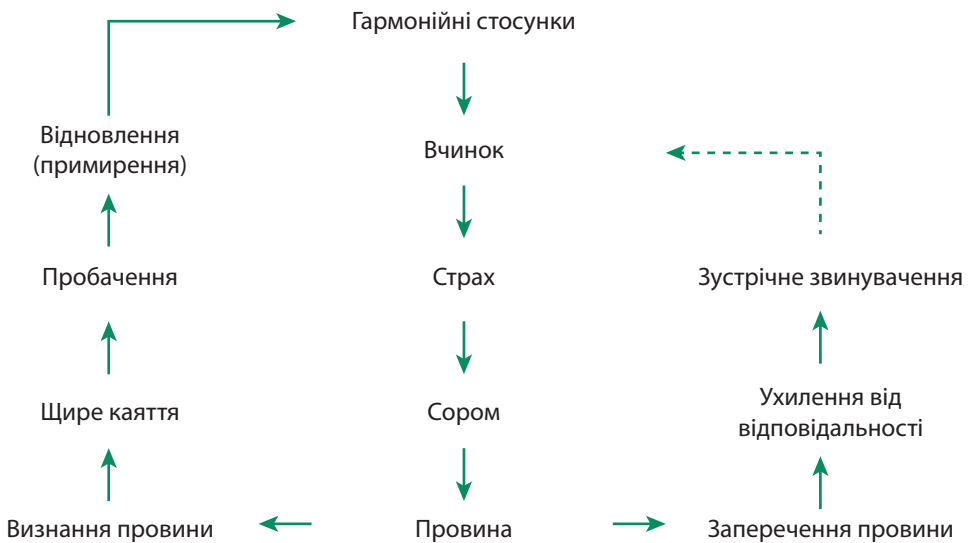
Емоції та почуття	Потреби та інтереси
Перші почуття після вчинення:	👂 підтримка
👂 страх	👂 прийняття
👂 захоплення	👂 повага через відокремлення вчинку і людини
👂 пильність	👂 розуміння
👂 скептицизм	👂 висловитись без осуду
👂 двоякість	👂 бути почутим
Після затримання:	👂 вирішити ситуацію
👂 заперечення	👂 справедливість
👂 гнів	👂 захист
👂 відчай	👂 ясність (що буде зі мною далі)
👂 сором	👂 _____
👂 почуття безпорадності	👂 _____
👂 відчуття втрати контролю на власним життя	👂 _____
👂 приниження	👂 _____
👂 хвилювання	👂 _____
👂 розгубленість	👂 _____
	👂 _____

Аспекти роботи з особою, яка вчинила правопорушення:

- дати розуміння, що означає відділяти людину від вчинку,
- не реагувати на негативну самопрезентацію правопорушника,
- проявляти емпатію, повагу та готовність вислухати (для правопорушника це може бути перший досвід такого ставлення після вчинення ним правопорушення),
- допомогти побачити невідповідності між його поведінкою, негативними наслідками та цілями, це може стимулювати зміну куту зору на ситуацію,
- допомогти відновити контроль над ситуацією через надання вичерпної інформації щодо процедури та її результатів.

Коло динаміки конфлікту

? Що, на вашу думку, є визначальним або ж що впливає на прийняття рішення особою, яка вчинила правопорушення щодо визнання або заперечення провипи?

⁶ Таблиця створена на основі матеріалів посібника Dialogue-Driven Victim Offender Mediation: Training Manual A Composite Collection of Training Resource Materials by Mark S. Umbreit, Ph.D. Ted Lewis, MA. Minnesota, 2015.

Під час індивідуальної зустрічі медіатор також може використовувати коло динаміки конфлікту для візуалізації.

! Під час зустрічі з особою, яка вчинила правопорушення корисними можуть бути такі питання:

- 👂 Розкажіть, будь ласка, що трапилось?
- 👂 Що відбувалось після того? Як ви себе почували?
- 👂 Як ви зараз ставитесь до цього?
- 👂 Що призвело до того, що трапилось?
- 👂 Хто, на вашу думку, постраждав у цій ситуації?
- 👂 На вашу думку, які наслідки того, що відбулось? Якої шкоди заподіяно?
- 👂 Як би вчинили зараз?
- 👂 Що для вас найбільш важливе у цій ситуації?
- 👂 Що б ви хотіли сказати потерпілому?
- 👂 Як ви бачите можливість усунення наслідків того, що трапилось?
- 👂 Як ця подія вплинула на ваше життя?
- 👂 Які ваші очікування від медіації?
- 👂 Якою була ваша реакція на пропозицію взяти участь у відновному правосудді?
- 👂 Що для вас означає те, що потерпілий погодився на участь в медіації?
- 👂 Що ви відчуваєте зараз, коли говорите про це?

? Для чого медіатор ставить питання?

! Медіатор застосовує техніки активного слухання, важливо не перейти у формат "інтерв'ювання" або ж "допиту".

? Яка техніка зображена на малюнку? У чому її цінність?

Медіатору важливо також зазначити про те, що у потерпілого можуть бути до нього питання, які стосуються як самого правопорушення, так і його особи. А також пояснити, що такі питання виникають у зв'язку із потребою у ясності та відновлення почуття безпеки потерпілого.

Також важливо звернути увагу на те, що медіатор буде запитувати у потерпілого чи хотів би він розпочати під час медіації, і якщо він відмовиться, то буде розпочинати особа, яка вчинила правопорушення. Таким чином, доцільно підготуватись до цього і обговорити з чого саме він хотів би почати та чому, підготувати до можливих емоційних реакцій з боку потерпілого та окреслити як медіатор може тут допомогти.

Зустріч з потерпілим

Злочин є порушенням щодо суспільства, а також особистих прав потерпілих. У зв'язку з цим потерпілі від злочину потребують **шанобливого, коректного та професійного ставлення** та поведження без дискримінації за ознаками раси, кольору шкіри, етнічним або соціальним походженням, генетичними ознаками, мовою, релігією або віросповіданням, політичними чи іншими переконаннями, належністю до національних меншин, майновим становищем, народженням, інвалідністю, віком, статтю, гендерним вираженням, гендерною ідентичністю, сексуальною орієнтацією, посвідкою на проживання або станом здоров'я. Під час відновного правосуддя повинні враховуватися особисте становище та нагальні потреби потерпілих, їх вік, стать, ймовірна інвалідність та ступінь зрілості, з повною повагою до їх фізичної, психічної та моральної недоторканності. Потерпілі від злочину **повинні бути захищені від вторинної або повторної віктимізації**, від залякування та помсти, повинні отримувати належну підтримку з метою сприяння їх відновленню і повинні мати доступ до правосуддя (*Директива Європейського парламенту і Ради Європейського Союзу 2012/29/EU про встановлення мінімальних стандартів щодо прав, підтримки та захисту потерпілих від злочину*).

Стадії переживання жертви

У медіації реакція постраждалої особи на конфліктну ситуацію також залежить від фази, в якій вона перебуває. Під час інформаційної зустрічі завданням медіатора, серед іншого, є визначення, на якій фазі знаходиться постраждала особа.

1. **Фаза заперечення** – постраждала особа не хоче розмовляти ні з ким про інцидент і свою шкоду;
2. **Фаза звинувачення** – постраждала особа звинувачує винуватця в тому, що сталося;
3. **Фаза страждання** – постраждала особа зосереджена на нещасті, яке її спіткало, часто нехтує домом і собою;
4. **Фаза обурення** – постраждала особа зосереджена на винуватцеві та бажанні помститися, наголошує на його провині;
5. **Фаза врівноваження** – постраждала особа починає помічати та оцінювати факти, її емоції поступово зменшуються;
6. **Фаза інтеграції** – постраждала особа більш реалістично оцінює ситуацію, розмірковує над своєю роллю в інциденті та поволі починає закривати цей розділ свого життя.

Пункти 2, 3 і 4 є найскладнішими фазами для жертви, а також найважчим періодом для проведення медіації. У цих фазах медіатор має великі труднощі у встановленні контакту з постраждалою особою. Під час розмови потрібно пояснити постраждалій особі, в якій фазі вона перебуває. Тривалість окремих фаз залежить від плавного переходу з однієї фази до іншої. Буває, що людина може залишитися на одній фазі протягом усього життя, і тоді їй необхідна психотерапевтична допомога. Однак медіація може прискорити процеси переходу з однієї фази до іншої, хоча це не завжди вдається. Також буває, що до початку медіації особа перебуває на п'ятій фазі. У момент медіації може статися перехід з п'ятої фази на першу. У такій ситуації процес медіації слід припинити та поважати позицію жертви.

Емоції та почуття	Потреби та інтереси
☞ страх	☞ підтримка
☞ фрустрація	☞ прийняття
☞ гнів	☞ повага
☞ почуття безпорадності, покинутості	☞ розуміння
☞ відчуття втрати контролю на власним життям	☞ бути почутим
☞ приниження	☞ вирішити ситуацію
	☞ справедливість

 захист

 отримання інформації та відповідей на питання (потреба у ясності):

Чому це сталося зі мною?

Чому правопорушник вчинив це?

Що він знає про мене і моє життя?

Чи міг я зробити щось по-іншому?

 відновлення почуття безпеки
(задоволення потреби безпеки)

Зважаючи на те, що потерпілий може відчувати себе безсилим та безпорадним, обговорюючи ситуацію медіатор може допомогти йому знайти джерела підтримки:

- ☞ **Внутрішній ресурс:**
Які ваші особисті якості можуть вам допомогти?
Як ви можете себе підтримати?
- ☞ **Зовнішні ресурси:**
Хто/що може вам допомогти/підтримати у цій ситуації?

Аспекти підтримки потерпілого під час підготовки до медіації та процедури:

- безпечна атмосфера: фізично та психологічно (нормалізувати реакції та емоції, підкреслити конфіденційність процедури, обговорити побоювання та ризики участі у процедурі, які для себе вбачає потерпілий),
- вентиляція і валідація емоцій, емпатія (створити простір для емоцій та почуттів, застосовувати віддзеркалення, нормалізувати реакції),
- простір для історії (дозвольте потерпілому говорити стільки часу, скільки йому потрібно. Якщо потерпілий хоче ще раз повернутись до якогось моменту в історії або весь час доповнює її новими деталями це нормальна робота психіки)

Замість	Варто
Я вас розумію	Мені шкода, що з вами це трапилось
Вам пощастило, що так все завершилось	
Я можу уявити як ви себе почуваете	
Все буде добре	
Вам просто потрібно заспокоїтись	

- відновлення контролю над ситуацією (надання медіатором вичерпної інформації щодо того що, як, коли і де буде відбуватись повертає відчуття передбачуваності та контролю над ситуацією).

! Під час зустрічі з потерпілим корисними можуть бути такі питання:

- ☞ Розкажіть, будь ласка, що трапилось?
- ☞ Яка була ваша реакція під час події?
- ☞ Про що ви подумали коли довідались про те, що трапилось?
- ☞ Як ви себе почували?
- ☞ Якої шкоди заподіяно?
- ☞ Чи хотіли б ви поставити питання правопорушнику?
- ☞ Що для вас найбільш важливе у цій ситуації?
- ☞ Що б ви хотіли сказати правопорушнику?
- ☞ Що для вас було б справедливим у цій ситуації?
- ☞ Як ця подія вплинула на Ваше життя?
- ☞ Як ви бачите вирішення цієї ситуації?
- ☞ Які ваші очікування від медіації?
- ☞ Якою була ваша реакція на пропозицію взяти участь у відновному правосудді?
- ☞ Що для вас означає те, що особа, яка вчинила правопорушення погодилась на участь у відновному правосудді?
- ☞ Що, на вашу думку, він має винести з цього процесу?
- ☞ Що ви відчуваєте зараз, коли говорите про це?

☞

☞

☞

☞

☞

☞

☞

Питання для обох сторін:

- ☞ Чи є щось про що ми не говорили на зустрічі, але це важливо врахувати?
- ☞ Чи я можу опиратись на те, що ми сьогодні обговорили під час спільної зустрічі?
- ☞ Чи є у вас застереження, чи побоювання щодо спільної зустрічі?
- ☞ Чи залишились у вас питання ?

Зустріч з законним представником

! Важливо розглядати участь законних представників не лише через призму законодавчої вимоги щодо згоди законного представника на участь неповнолітнього у медіації та згоди на укладення угоди за результатами медіації, а розуміти важливість їх ролі у формуванні та підтриманні мотивації неповнолітнього брати участь у медіації, підтримці у процедурі, виборі заходів ресоціалізації та підтримці намірів неповнолітнього у її подальшій реалізації.

Законний представник бере участь у підготовчих заходах до медіації, а також за згодою сторін медіації бере участь у процедурі.

Емоції та почуття	Потреби та інтереси
- страх - гнів - почуття безпорадності - відчуття втрати контролю на власним життям - приниження - відчай - хвилювання	- підтримка - прийняття - повага - розуміння - бути почутим - вирішити ситуацію - справедливість - захист - отримання інформації та відповідей на питання (потреба у ясності) - відновлення почуття безпеки (задоволення потреби безпеки)

! Під час зустрічі з законним представником корисними можуть бути такі питання:

- Як ви дізнались про те що трапилось?
- Як це вплинуло саме на вас? Що ви почували?
- Чи вдалось обговорити про ситуацію з неповнолітнім?
- Що для вас важливо в цій ситуації?
- Як ви бачите вирішення цієї ситуації?
- Що могло б підтримати неповнолітнього під час процедури медіації?
- Що ви відчуваєте зараз, коли говорите про це?
-
-
-
-
-
-

Під час зустрічі з законним представником медіатор:

-
-
-
-
-
-
-

Інформаційна зустрічі з адвокатом

? Яка роль адвоката у контексті врегулювання кримінально - правового конфлікту у медіації у формі відновного правосуддя?

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

Емоції та почуття	Потреби та інтереси
 _____	 визнання
 _____	 повага
 _____	 ясність (поінформованість)
 _____	 залученість
 _____	 дохід
 _____	 _____
 _____	 _____
 _____	 _____
 _____	 _____
 _____	 _____
 _____	 _____
 _____	 _____
 _____	 _____

? Що медіатору важливо обговорити з адвокатом для організації ефективної взаємодії?

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

Договір про проведення медіації

У разі згоди на участь в медіації, медіатор надає сторонам, їх законним представникам для ознайомлення примірну форму договору про проведення медіації, а також кодекс професійної етики, якого медіатор дотримується у своїй діяльності.

Вправа “Підготовка договору про проведення медіації”

Беручи за основу договір про проведення медіації з власної практики, поміркуйте, якими умовами, на вашу думку, необхідно його доповнити для проведення медіації під час кримінального провадження у відновному правосудді та чому.

•

•

•

•

•

•

•

•

•

•

•

•

•

•

•

•

•

•

На основі зроблених висновків підготуйте проєкт договору про проведення медіації та завантажте у вашу теку для домашніх завдань.

Проведення медіації

Медіацію належить вести безсторонньо, з урахуванням обставин справи, потреб і побажань сторін. Медіатор має завжди поважати гідність сторін та забезпечити взаємну повагу сторін одна до одної в їхніх діях.

Медіатор має відповідати за забезпечення безпечного і сприятливого для медіації середовища. Медіаторові слід бути чутливим щодо вразливості сторін.

Медіація має провадитися ефективно, проте з такою швидкістю, з якою спроможні впоратися сторони. (пункти 26 - 28 Рекомендацій № 13)

Вправа “Формат зустрічі”

Перегляньте та доповніть орієнтовний чек - лист підготовки до медіації

Для виконання завдання додатково ознайомтесь:

«Рекомендації для медіаторів щодо підготовки та проведення онлайн-медіації» (в редакції РГ «ODR в Україні» громадської організації «Національна асоціація медіаторів України» від 02.11.2021), затверджені протоколом правління ГО «Національна асоціація медіаторів України» від 10.11.2011 № 32. <http://namu.com.ua/ua/info/mediators/uyenspyereashchkl-ses-sroamr-pyeeekashchkl/>

Посібник «Конференція жертви і правопорушника» Г. Зер, Л. Стутсман Амстутс. <https://drive.google.com/file/d/1cfZmfF7BCTc4qSH8GznMqs5KQqKQ05fXR/view>

Очна зустріч	Онлайн зустріч
Підготовка приміщення Медіатор узгоджує з учасниками місце проведення індивідуальних та спільних зустрічей.	Вибір способу забезпечення комунікації Медіатор узгоджує з учасниками зручний спосіб комунікації для індивідуальних та спільних зустрічей.
Рекомендується напередодні зустрічі	Рекомендується напередодні зустрічі
Розміщення меблів (організація простору)	NB Відсутність якісного зображення та звуку є перешкодою для налагодження міжучасниками ефективною як вербальної, так і невербальної комунікації, може мати наслідком негативні емоції учасників та ескалацію конфлікту (роздратування, злість, непорозуміння, втрата мотивації до участі в медіації тощо).
Частування	Медіатор обговорює з учасниками правила взаємодії під час процедури (використання чату; дії на випадок, якщо учасник втрачає зв'язок, дії під вимкнення світла, тривоги тощо).

Кімнати для окремих зустрічей та комфорт у приміщенні

Переконайтеся, що кімнати для окремих зустрічей (якщо вони потрібні) є доступними, а також що в кожній кімнаті є стільці, серветки та вода.

Запрошення учасників до кімнати

Медіатору слід подбати про те, щоб учасники зустрічі не чекали разом на місці до початку медіації.

Перед зустріччю також необхідно:

✓ Комуникативна та психо - емоційна складова

Медіатори мають бути здатні виявляти необхідні для медіації розважливості та вміння ладнати з людьми (Рекомендації No R (99) 19).

В центрі уваги 💬 Діалог між сторонами

Початковий фокус уваги сторін

Минуле

Теперішнє

Майбутнє

Трансформація фокусу уваги сторін у відновному правосудді

Минуле

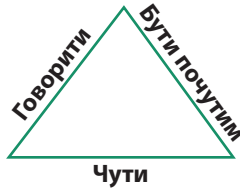

Теперішнє

Майбутнє

Тріада комунікації⁷

Під час проведення зустрічі важливо створити умови для:

- ☞ **Визнання ситуації та потреб учасників:** Необхідно демонструвати розуміння ситуації, що склалася, та враховувати потреби кожного учасника.

З огляду на нерівне становище осіб, які вчинили злочин або потерпіли від нього, державам-членам слід пам'ятати про необхідність приділення особливої уваги потребам жертви до, під час та після медіації (*Керівні принципи №13*).

Яким чином це забезпечується в медіації?

- ☞ **Справедливе ставлення з гідністю та повагою:** Ставлення до учасників має бути справедливим, з повагою та визнанням їхньої гідності, незалежно від обставин.

- ☞ **Відповідність контексту:** Стиль спілкування повинен відповідати конкретній ситуації зустрічі.

⁷ Dialogue-Driven Victim Offender Mediation: Training Manual A Composite Collection of Training Resource Materials by Mark S. Umbreit, Ph.D. Ted Lewis, MA. Minnesota, 2015.

- ☞ **Мінімізація обмежень спілкування:** Необхідно уникати дій, що можуть перешкоджати відкритому спілкуванню між учасниками, окрім ситуації гострої ескалації конфлікту.

- ☞ **Відсутність дискримінації та приниження:** Спілкування має бути вільним від будь-яких проявів дискримінації чи пригнічення.

Медіатор повинен бути швидше свідком діалогу, а не тим хто захоплений вирішенням конфлікту та активним пошуком рішень. Позиція свідка є свідченням довіри до сторін та віри у їх спроможність та стійкість на шляху до вирішення конфлікту.

М. Амбрайт

Під час проведення процедури медіатор повинен зосереджуватись на сприянні діалогу між учасниками таким чином, щоб:

- ☞ **Увага залишалася на спілкуванні учасників один з одним:** Основна увага повинна приділятися безпосередній взаємодії між учасниками зустрічі.

- ☞ **Заохочувати сторони повноцінно брати участь:** Слід створити атмосферу, де кожна сторона відчувається комфортно висловлювати свою думку.

- ☞ **Рухати процес вперед у зручному для всіх темпі:** Важливо підтримувати оптимальний темп зустрічі, який враховує потреби всіх учасників, обмеження часу та ресурсів.

- ☞ **Заохочувати учасників активно пропонувати варіанти вирішення:** Слід підтримувати учасників у напрямку конструктивних рішень, які можуть допомогти подолати ситуацію.
-
-
-

Особливості комунікації з неповнолітніми учасниками кримінально-правового конфлікту

Спілкування з неповнолітніми учасниками кримінально-правового конфлікту потребує особливого підходу, адже вони мають певні вікові особливості, які необхідно враховувати.

☞ **Важливо створити безпечну та сприятливу атмосферу:**

- Неповнолітні окрім всього комплексу почуттів притаманного сторонам, також можуть відчувати значний дисбаланс сил або нерівність, перебуваючи у процедури з дорослими. Важливо створити безпечну та сприятливу атмосферу, де вони відчуватимуть себе комфортно, щоб спілкуватися відкрито та чесно.
 - Використовуйте просту та зрозумілу мову, пояснюючи юридичні терміни.
 - Ставте чіткі та відкриті запитання, щоб заохотити їх до розмови.
 - Демонструйте розуміння та повагу.
-
-
-

☞ **Важливо розуміти особливості їхнього віку та рівня розвитку:**

- Не очікуйте від них такої ж зрілості та розуміння, як від дорослих.
 - Враховуйте їхні вікові особливості та рівень розвитку при спілкуванні.
 - Використовуйте приклади та історії, які їм зрозумілі.
 - Будьте терплячі та готові відповісти на їхні запитання.
-
-
-

☞ **Увага до потреб та інтересів:**

- Дізнайтеся, що їх найбільше турбує в цій ситуації.
 - Запитайте їх про те, чого вони хочуть досягти.
 - Через питання допоможіть усвідомити як їхні дії вплинули на інших людей.
 - Через питання допоможіть їм зрозуміти можливі наслідки своїх вчинків.
-
-
-

Використовуйте позитивний та підтримувальний підхід:

- Зосередьтеся на тому, щоб допомогти їм зрозуміти суть відповідальності у відновному правосудді та його цінності.
- Продемонструйте, що ви вірите в їхню спроможність брати участь впливати на ситуацію та брати участь у процедурі.
- Запитайте, хто міг би підтримати їх у цьому процесі.

У деяких випадках може бути доцільно залучити до спілкування психолога або інших учасників, які можуть сприяти налагодженню контакту.

У випадках, коли медіацію передбачено, державам слід сприяти прийняттю чітких стандартів, покликаних захистити інтереси потерпілих. Такі стандарти мають охоплювати можливість сторін давати добровільну згоду, питання конфіденційності, доступ до незалежного джерела консультацій, можливість виходу з процесу на будь-якому етапі та компетентність медіаторів (13.3.).

? Чи передбачені зазначені вище стандарти на рівні національного законодавства? Якщо так, аргументуйте відповідь.

Відповідь завантажте у вашу теку для домашніх завдань.

Медіація

Відкриття медіації

✂ Вступне слово

Напишіть власне вступне слово медіатора (з урахуванням того, що воно має бути зрозумілим і для неповнолітнього учасника)

Запишіть відео із симуляцією вступного слова медіатора та завантажте у вашу теку для домашніх завдань.

🔗 Представлення учасників

Узгодьте під час індивідуальних зустрічей як сторонам буде зручно, щоб до них звертались під час медіації. Уникайте називати учасників «правопорушником» або «жертвою», «потерпілим» використовуйте імена та стосунки, якщо можливо – наприклад, «це Марія, мама Павла». У деяких випадках учасники можуть захотіти представитися самостійно.

🔗 Правила проведення зустрічі

Обговоріть та узгодьте з учасниками правила проведення зустрічі та переконайтеся, що всі їх розуміють та погоджуються з ними.

Запропонуйте правила поведінки та спілкування під час медіації, пояснення значення таких правил і наслідків їх недотримання

-
-
-
-
-
-
-
-
-
-
-
-
-

Перехідне питання: Чи можемо ми розпочати медіацію? (важливо отримати підтвердження від кожного учасника)

Робота з інтересами. Досягнення взаєморозуміння сторін з приводу ситуації правопорушення

Розповідь про події

Якщо потерпілий не бажає розпочати, розпочинає особа, яка вчинила правопорушення.

Підтримуйте сторони питаннями відновного характеру:

- Що сталося?
- Що ви думали?
- Що ви відчували?
- Хто постраждав?
- Що для вас важливо у цій ситуації?
- Що вам потрібно зробити тепер?

Важливо переконатися, що кожен має можливість розповісти свою історію, відреагувати на почуте та висловити свої почуття щодо того, що сталося. У відновному правосудді важливо дати можливість та, за потреби, **допомогти сторонам створити соціальний контекст ситуації, яка склалась.**

Розповідаючи свою історію та чуючи іншого кожна сторона проходить трансформацію у ставленні до ситуації та іншої сторони.

Важливо підтримувати динаміку діалогу, корисними будуть:

уточнюючі питання:

мотивуючі:

резюмуючі:

спрямовані на розширення поля обговорення:

Важливо давати простір для прояву емоцій, не закликати сторін стримувати чи пригнічувати їх, натомість допомагати проживати. Коли у сторін відбувається зниження інтенсивності емоцій виникає здатність до емпатії.

Для створення простору корисними є

валідація:

нормалізація:

емпатичне слухання:

віддзеркалення:

паузи - інколи для того, щоб прозвучало найважливіше потрібна тиша.

Практичні «не»

1. «Не вирішуйте проблеми за учасників»

Обидва, як потерпілий, так і особа, яка вчинила, повинні формувати зміст діалогу та досягати домовленостей. Це їх медіація. Медіатор може допомогти із пропозиціями,

якщо вони дійсно зайшли у глухий кут, але лише за їх згодою або запитом.

2. «Не проводьте фактологічного розслідування»

Хоча важливо обговорити подію та отримати відповіді на питання, важливо щоб діалог не трансформувався у роботу з фактами або розгляд справи як з боку медіатора, так і з боку потерпілого.

3. «Не дозволяйте учасникам сперечатися»

Суперечка непродуктивна і зазвичай є формою фактологічного розслідування. Повертайте сторін до завдання, яке стоїть перед ними, наприклад, описати те, що сталося, та його вплив. Якщо суперечка продовжується, підсумуйте та запропонуйте погодитися не погоджуватися. Поспілкуйтесь окремо з кожною стороною і нагадайте їм про процес, мету медіації та правила. Заохочуйте їх бути відкритими та продовжувати у режимі спільного вирішення проблем. Якщо суперечка продовжується, завершіть зустріч, надаючи учасникам можливість спробувати ще раз пізніше. Можливо, буде корисно попросити одну сторону почекати за столом, поки інша піде.

4. «Не філософуйте, не опікуйте, не проповідуйте»

Час медіації належить учасникам. Медіатори присутні, щоб організовувати процедуру, структурувати її та допомагати сторонам ефективно комунікувати, у жодному випадку не повчати. Медіатори повинні демонструвати навички поважного спілкування та поведінки, які очікуються від учасників.

5. «Не дозволяйте іншим учасникам брати на себе ініціативу»

Медіація відбувається між потерпілим та особою, яка вчинила правопорушення. Перегляд правил на початку медіації допомагає всім пам'ятати про них. Зазначення ролі кожної особи є обіцянкою для потерпілого та особи, яка вчинила правопорушення, що тільки вони вирішуватимуть проблему. Дозвіл іншим (наприклад, батькам) брати на себе ініціативу порушує зобов'язання перед сторонами. Обидва можуть почуватися небезпечно під час сесії медіації. Інші учасникам надається можливість висловитись, але не говорити замість сторін.

6. «Не використовуйте професійні або складні терміни»

Люди почуватися виключеними, і спілкування руйнується, коли використовується професійна мова. Заохочуйте учасників ставити питання, якщо хтось використовує мову, яку вони не розуміють. Наприклад, термін «реінтеграція» може бути незрозумілим, особливо для неповнолітніх. Завдання медіатора - пояснити його.

7. «Не заповнюйте тишу»

Найефективніша навичка медіатора - це уважне слухання. Учасникам часто потрібно простір, щоб зібрати свої думки перед тим, як говорити або відповідати на питання. Не поспішайте з процесом.

8. «Не втручайтесь занадто часто»

Будьте обережні з перериванням сторін. Робіть це лише з поважних причин. Надмірна залученість медіатора буде відволікати від розмови між потерпілим та особою, яка вчинила правопорушення.⁸

⁸ На основі Dialogue-Driven Victim Offender Mediation: Training Manual A Composite Collection of Training Resource Materials by Mark S. Umbreit, Ph.D. Ted Lewis, MA. Minnesota, 2015.

Робота з інтересами та потребами сторін відбувається під час розповіді про те, що сталося, використовуючи перефразування, резюмування та уточнення.

Корисними стануть такі питання:

- Чому це для Вас важливо?
 - Чому Ви хочете, щоб ситуація вирішилась саме так?
 - Як вплинула на Вас ця ситуація?
 - Що б Ви хотіли сказати іншій стороні (про що запитати?)
-
-
-
-
-
-

! Як відрізнити інтереси від позицій:

Інтереси не можуть звучати як вимога до протилежної сторони або третьої особи («Нехай він зробить...»).

Інтереси відображають потреби сторони, зокрема ті, які виникли внаслідок того, що сталося. Висловлення своїх інтересів не може звучати як ультиматум або передбачати відповідь на зразок «так - ні».

Важливо, щоб сторона не тільки проговорила свої інтереси, а й усвідомила їх. Вербальне вираження інтересів не означає автоматично їх усвідомлення. Щоб це сталося, медіатор може допомогти стороні, використовуючи перефразування, уточнення або запитання.

Перехідне питання: Перед тим як ми перейдемо до обговорення шляхів усунення наслідків ситуації яка склалась, чи є хвилювання або ж питання, які не були обговорені, але важливі для вас?

Вироблення учасниками стратегії вирішення ситуації: відшкодування шкоди та шляхів попередження її повторення в майбутньому.

Резолюція (77) 27 Комітету Міністрів Ради Європи про відшкодування потерпілим від злочину визнала справедливість та соціальну солідарність основними принципами відшкодування. Ці ж принципи лежать в основі Європейської конвенції про відшкодування потерпілим від насильницьких злочинів (другий пункт преамбули).

Запропонуйте сторонам завдання з генерування варіантів того, що потрібно для того, щоб вони відчували, що:

- ситуація вирішена якнайкраще та справедливо (для обох сторін),
- шкоду було відшкодовано,
- у них є розуміння, що робити далі та підтримка.

Медіатор запитує зокрема у потерпілого пропозиції щодо того, що йому потрібно аби відчувати, що

- шкода відшкодована або виправлена,
- потреби, обговорені на зустрічі, були враховані, а також
- що допоможе відновити довіру до особи, яка вчинила правопорушення та підтвердить намір такої особи не вчиняти правопорушень у майбутньому.

Корисні питання:

Що може зробити _____ (особа, яка вчинила правопорушення), щоб відшкодувати шкоду або виправити ситуацію?

Що потрібно зробити для відшкодування шкоди?

Що ви (особа, яка вчинила правопорушення) готові зробити для того, щоб відшкодувати шкоду?

Заохотити до обговорення варіантів можна шляхом:

- резюмування того, що важливо для кожної сторони та чому це важливо, відповідно до того як це було проговорено раніше,
- резюмування варіантів, які були запропоновані, і запитання, чи є щось, що потрібно додати.

Перевірка домовленостей на реалістичність та виконуваність

Угоди мають бути досягнуті сторонами добровільно. Угоди мають включати тільки обґрунтовані та домірні зобов'язання (п. 31 Рекомендації No R (99) 19).

Відшкодування не повинно суперечити сенсу справедливості або публічного порядку (частина 3 стаття 8 Європейської конвенції про відшкодування потерпілим від насильницьких злочинів, від 24 листопада 1983 року).

Відшкодування повинно бути найповнішим та найсправедливішим, з огляду на характер та наслідки ушкоджень (пункт 3 Резолюції (77) 27 Комітету Міністрів Ради Європи про відшкодування потерпілим від злочину).

Домовленості необхідно перевіряти також за технікою S.M.A.R.T.

S

M

A

R

T

- ☞ Переконайтеся, що будь-яку домовленість озвучує та людина, яка хоче її реалізації, а також що той, хто несе відповідальність за її виконання, знає, що йому потрібно зробити, має для цього можливості та погоджується на це.
- ☞ Наприкінці зустрічі резюмуйте узгоджені домовленості та отримайте згоду від сторін на їх фіксацію.

Реінтеграційна пауза

Оформлення угоди за результатами медіації

Медіатор інформує сторін про доцільність залучення адвоката для отримання консультацій щодо відповідності їх домовленостей чинному законодавству та їх оформлення.

! Важливо не допускати оформлення угоди за результатами медіації поспіхом та поінформувати сторін, що у випадку якщо їм потрібен час, вони можуть сформувати проєкт угоди, обміркувати її та для її остаточного оформлення та підписання призначити наступну зустріч.

Завершення зустрічі

☞ Підведення підсумків

- Переконайтеся, що кожен мав можливість висловитися.
- Запитайте всіх присутніх, чи є у них запитання або щось ще, що вони хотіли б додати.
- Підрезюмуйте:
 - що було сказано,
 - які були озвучені бажані результати зустрічі,
 - які дії були узгоджені, як вони будуть виконані та ким.
- Подякуйте всім за присутність на зустрічі та завершіть, якщо можливо, позитивним підсумком.

Угода за результатами медіації

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Чим угода за результатами медіації відрізняється від угоди про примирення? Визначте 3 - 5 критеріїв

Критерії	Угода за результатами медіації	Угода про примирення
1		
2		
3		
4		
5		

Вправа “Аналіз угод за результатами медіації”

Ознайомтесь з прикладами угод за результатами медіації

https://drive.google.com/drive/folders/1GDsv6TDB_40Hg_03KfcsrqlUxAHVCExx

Проаналізуйте надані угоди на предмет реалізації у них принципів відновного правосуддя. Зафіксуйте положення, які, на вашу думку, потребують обговорення.

№ Угоди	Положення, які потребують обговорення

? Як би ви могли обґрунтувати те, що відновне правосуддя «працює», спираючись на ваші знання та наявну практику відновного правосуддя? (не менше 5 аргументів)

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Ресоціалізація як аспект реалізація принципів відновного правосуддя в медіації

Яке значення має ресоціалізація у контексті відновного правосуддя?

Запропонуйте визначення ресоціалізації, яке буде зрозуміле особі, якій 5 років. Поясніть у чому вона полягає.

Запропонуйте визначення ресоціалізації, яке буде зрозуміле особі, якій 16 років. Поясніть у чому вона полягає.

Запропонуйте визначення ресоціалізації дорослому. Поясніть у чому вона полягає.

Вправа “Кейс - аналіз “Нічого більше не потрібно”

Іван викрав мотоцикл у Семена Васильовича, батька його друга Олега. Зважаючи на те, що сторони раніше були знайомі Семену Васильовичу було вкрай важливо висловити все, що він думає про вчинок Івана та щоб той отримав свій урок. Іван своєю чергою хотів залагодити ситуацію, адже Семен Васильович, батько його товариша. Сторони взяли участь у медіації.

Під час процедури Іван щиро вибачився, Семен Васильович вибачення прийняв. Сторони дійшли згоди щодо примирення та умов відшкодування заподіяної шкоди.

На питання медіатора чи хотіли б вони обговорити питання ресоціалізації та додаткових заходів для її реалізації, сторони зазначили, що ніяких більше заходів не потрібно та підписали угоду за результатами медіації.

Чи виникає у описаному випадку ризик порушення принципів відновного правосуддя? Обґрунтуйте відповідь.

Як би ви діяли на місці медіатора у цій процедурі?

-
-
-
-
-
-

Петро та його друг вирішили піти до парку з'їсти морозива. Вони хотіли спокійно поговорити. Неподалік на лавці сиділа група з чотирьох осіб (одна дівчина та три хлопці). Петро знав усіх, оскільки вони навчалися в одній школі.

Раптом до Петра та його друга підійшла дівчина. Це була Аня, з якою Петро сидів разом на уроках математики. Аня попросила у Петра позичити телефон, оскільки забула свій і хотіла зателефонувати матері. Петро позичив їй телефон. Потім Аня повернулася до групи своїх друзів та не захотіла повернути телефон Петру. Друзі Петра приєдналися до розмови між Петром та Анею, що переросло в емоційну суперечку. Аня кинула телефон Петра, а один із хлопців штовхнув його на траву. Після цього всі пішли, а Петро з другом повернулися додому. Петро розповів усе матері, яка звернулася до поліції. Справа потрапила до суду, де суддя запропонував провести медіацію. Сторони справи та їхні батьки погодилися на участь у медіації.

Після прийняття справи медіатор зв'язався зі сторонами. Спочатку він зв'язався з правопорушниками (чотири особи) та організував індивідуальні зустрічі для кожного (разом із їхніми батьками). Правопорушники не змогли пояснити, чому так вчинили з Петром. Вони сказали, що Петро їм подобається. Тепер їм шкода, проте вони не знають, як відновити стосунки. Вони також боялися рішення суду. Коли правопорушники погодилися на спільну зустріч, медіатор зустрівся з постраждалою стороною. Спочатку Петро не хотів зустрічатися з людьми, які на нього напали. Він вважав, що суд має їх покарати, вірячи, що покарання зупинить їхнє можливе насильство щодо інших. Згодом Петро сказав, що хоче зрозуміти, чому його друзі змусили його так погано себе почувати.

Медіатор пояснив, що спільні зустрічі можуть бути організовані двома способами:

1. Петро зустрінеється з кожним окремо, що передбачатиме проведення чотирьох окремих медіацій;

2. Буде проведено спільну зустріч з усіма учасниками.

В обох випадках будуть присутні батьки.

Петро обрав другий варіант — спільну зустріч з усіма. Він не хотів проводити окремі зустрічі, щоб не повертатися до важких емоцій щоразу.

1. З якими труднощами може зіткнутися медіатор під час спільної зустрічі?

2. Які переваги може принести спільна зустріч?

Вправа на відпрацювання навичок аналізу конфлікту “Грабіж у співучасті”

Неповнолітній Андрій В. (15 років) 31.01.2024 р. приблизно о 12 годині, перебуваючи поблизу ЗОШ №15, за попередньою змовою з невстановленою досудовим розслідуванням особою підійшли до раніше незнайомого їм неповнолітнього Олега, 15 років та невстановлена досудовим розслідуванням особа закрила йому рот та повалила його на землю, після чого обвинувачений Андрій вихопив з кишені куртки Олега мобільний телефон «Мейзу М3S», вартістю 4435 гривень, чим завдав потерпілому матеріальну шкоду на суму 4435 гривень.

Крім того, він же 02.02.2024 року о 13 годині 45 хвилин, перебуваючи на території ЗОШ №15, за попередньою змовою з невстановленою досудовим розслідуванням особою підійшли до раніше незнайомого їм неповнолітнього Кирила (14 років) та невстановлена досудовим розслідуванням особа штовхнула Кирила, від чого він впав на землю, після чого Андрій вихопив з кишені пальта Кирила мобільний телефон «Самсунг Гелексі» вартістю 1000 гривень, чим завдав потерпілому матеріальну шкоду на суму 1000 гривень.

Матеріали відносно невстановленої досудовим розслідування особи виділено в окреме кримінальне провадження.

Андрій обвинувачується у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ст. ст. 186 ч. 1, 186 ч. 2 КК України «Грабіж».

Андрій свою вину у вчиненні інкримінованих йому кримінальних правопорушень визнав повністю за обставин, викладених у обвинувальному акті, та показав суду про те, що у лютому 2023 року він разом зі своїм знайомим викрали мобільні телефони у двох осіб та після вчиненого залишили місце вчинення злочину.

Андрій є учнем 8-го класу вечірньої школи №4, за місцем реєстрації та проживання характеризується задовільно, за місцем навчання характеризується негативно, перебуває на обліку у секторі ювенальної пробації, згідно акту оцінки потреб дитини та сім'ї умови для проживання дитини створені, згідно висновку експертів за результатами проведення комісійної судової психологічної експертизи, психологічний вік Андрія відповідає його біологічному віку, на обліку нарколога та психіатра не перебуває, має не зняту та непогашену судимість.

Андрій щиро розкається у вчиненому.

🔗 Визначте структуру кримінального конфлікту.

- ☞ З'ясуйте, чи є можливим і доцільним залучення Андрія до проходження програми відновного правосуддя.

- ☞ У випадку ствердної відповіді на попереднє запитання, визначте, які підготовчі заходи слід провести і, в якому форматі слід проводити медіацію.

Особистість та життєвий досвід медіатора

Окрім знань, навиків та професійного досвіду медіатор приносить у процедуру свої:

• особистість	• судження
• сприйняття	• упередження
• життєвий досвід	• тригери

! Медіатору важливо знати себе, якщо медіатор не усвідомлює впливу своєї особистості та життєвого досвіду на сприйняття ним сторін чи процес, це може формувати, так звані, "сліпі зони" у практиці.

!? Наведіть 4 власних переконання щодо злочину, осіб, які вчиняють правопорушення, потерпілих, неповнолітніх, адвокатів?

Наприклад, "Неповнолітні, які вчиняють правопорушення, походять з неблагополучних сімей"

Наведіть 3 аргументи, які підтверджують ваше переконання та 3, які спростовують:

Підтверджують:	Спростовують

Вправа “Судження - емпатія”

Ознайомтесь з фабулами та дайте відповіді на питання у таблиці.

16 травня, о 01:16 ночі, на вулиці Січневій у місті Харків сталася жахлива подія.

Неповнолітній Мирон, маючи особисту неприязнь до Павла, 23 роки, що виникла напередодні у місцевому клубі, викликав його на вулицю. Між хлопцями розпочалася бійка, під час якої Мирон ножем завдав Павлу не менше 8 ударів у різні частини тіла.

Внаслідок нападу Павло отримав численні травми:

- рвано-різану рану правої надбрівної ділянки з масивною гематомою над правим оком,
- різану рану на 2 см вище лівої реберної дуги,
- колото-різану рану лівого плеча,
- різані рани 4-5 пальців лівої кисті,
- колото-різану рану в ділянці лівого кульшового суглобу,
- колото-різану рану поперекової ділянки справа,
- різану поперечну рану правої гомілки.

Ці травми були кваліфіковані як легкі тілесні ушкодження, що спричинили короткочасний розлад здоров'я.

Однак найстрашніше те, що Мирон також завдав проникаючу колото-різану рану черевної порожнини, яка за ступенем тяжкості відноситься до категорії тяжких тілесних ушкоджень за ознакою небезпеки для життя. На щастя, внутрішні органи Павла не були пошкоджені.

Мирон був затриманий поліцією. Йому загрожує кримінальна відповідальність за нанесення тяжких тілесних ушкоджень.

Мирон боїться потрапити у в'язницю та готовий на все, щоб Павло його пробачив. Павло хоче, щоб Павло поніс найсуворіше покарання.

Які у вас виникають емоції та думки стосовно сторін та самої ситуації?

Як ви могли б проявити емпатію та підтримку щодо кожної сторони?

27 червня коли Марина (17 років) йшла додому з університету і розмовляла телефоном у неї раптово вирвали телефон з рук. Вона почала голосно кричати та просила допомогти наздогнати зловмисника, проте ніхто не допоміг у той момент. Марина почувалась жахливо, адже це був телефон, який вона взяла у сестри покористуватись поки немає свого, повернулась додому вся в сльозах. Коли вдома вона розповіла про те, що трапилось, батьки насварили її за те, що вона не вміє поводитись зі своїми речима і нічого розмовляти телефоном на вулиці, а також зазначили що поки їй значить рано мати свій мобільний. До поліції ніхто не звертався, адже не було надії, що грабіжника знайдуть.

Які у вас виникають емоції та думки стосовно сторін та самої ситуації?

Як ви могли б проявити емпатію та підтримку щодо кожної сторони?

Олександр (17 років) 31 серпня року о 18:00 годині знаходячись поблизу житлового будинку на вул. Синичній, викрав мопед «Хонда Діо», який належить Івану, вартістю 5200 гривень.

Коли Олександра затримали, він визнав себе винним у скоєнні цього кримінального правопорушення. Мопед він взяв, щоб доїхати до дівчини, а згодом мав намір його повернути потерпілому, однак не встиг. На даний час у вчиненні правопорушення він щиро кається, готовий попросити вибачення в Івана. Олександр студент - архітектор, вчиться добре, про наслідки не думав, бо дуже закоханий.

У Івана мопед крадуть вже вдруге, і йому хочеться зробити так, щоб це більше не повторилось! На його думку, це якесь знущання, ще й ходити до слідчого він вже втомився. Вже б хотів на все плюнути, але ж треба відновити справедливість і щоб не було такого, що все може зійти з рук.

Які у вас виникають емоції та думки стосовно сторін та самої ситуації?

Як ви могли б проявити емпатію та підтримку щодо кожної сторони?

Батька Наталії (35 років) Олексія (59 років) збили на смерть на зупинці, поки він чекав автобус. Водій не зупинився і втік з місця події. Оскільки була злива, на вулиці майже не було людей і він якийсь час пролежав на вулиці.

За кермом був 17-ти літній Дмитро, який без дозволу взяв автомобіль. Дмитро студент першого курсу юридичного факультету, син відомого у місті бізнесмена, власника цегельного заводу.

Наталія у розпачі, боїться що Дмитро уникне відповідальності через хороших адвокатів.

Вправа “Джерела етики”

Заповніть таблицю, відобразивши як принципи медіації та відновного правосуддя розкриті у перелічених актах, документах

Принципи

Закон України “Про медіацію”	Європейський кодекс етики медіатора	Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо медіації в кримінальних справах

Зазначте, які суспільні/ваші особисті моральні норми відповідають принципам/цінностям відновного правосуддя

Вправа “Етичні дилеми”

Заповніть таблицю, відобразивши як принципи медіації та відновного правосуддя розкриті у перелічених актах, документах

Проаналізуйте запропоновані фабули та дайте відповідь чи вбачаєте ви у них порушення норм професійної етики медіатора у відновному правосудді

1. На початку першої спільній зустрічі сторони заявили, що вони вже примирились, про все домовились і їм просто потрібно підписати угоду за результатами медіації, щоб вона була врахована у судовому провадженні.

2. Під час обговорення порядку відшкодування збитків потерпіла Анна почала постійно збільшувати суму відшкодування збитків. Оскільки Світлана та її батько Руслан дуже хвилювались, щоб неповнолітня була звільнена від кримінальної відповідальності, то вони на все погоджувались. У результаті сума відшкодування була збільшена втричі. Сторони домовились, що якщо до завтрашнього вечора вся сума буде передана Анні, то вона підпише угоду за результатами медіації.

3. Аліна, 15 років, вчинила крадіжку сукні та біжутерії у торговельний центрі «Розкіш». Потерпіла приватний підприємець Ірина зазначила, що оскільки речі повернуто навіть з етикетками, то фактично немає що відшкодувати. Але щоб неповнолітня Аліна зрозуміла ціну свого вчинку і що таке заробляти гроші, щоб купувати, що захочеш, вона повинна прибирати у торговельний центрі протягом 6 місяці, зокрема мити підлогу та туалети на двох поверхах, викидати сміття.

4. Під час спільної зустрічі батько неповнолітньої Ярослав зазначив, що йому дуже шкода, що так трапилось і Тетяна, 14 років, отримає свій серйозний урок вдома, а зараз хай сидить тихенько і слухає. Ярослав підкреслив, що такий вчинок доньки зганьбив його і він з сорому готовий крізь землю провалитись. Ярослав пообіцяв Артему, у якого Тетяна вкрала мобільний телефон, що вона залишиться без телефону та кишенькових грошей до повноліття. Одразу ж на зустрічі Артем отримав відшкодування заподіяних збитків у розмірі вартості телефону. Артем зазначив, що він радий, що в Тетяни такі свідомі батьки і сподівається, що Тетяна все зрозуміє. Сторони підписали угоду за результатами медіації.

5. Коли медіатор і сторони прибули на місце проведення медіації, виявилось, що у цьому приміщенні працює ще слідчий, а іншого пустого приміщення немає. Проте оскільки слідчий і так веде цю справу, то за згодою сторін та медіатора, було прийнято рішення, що це не буде порушенням конфіденційності. Медіатор узгодив з слідчим, що він не буде коментувати та втручатись. Попри те, що слідчому доводилось відповідати на дзвінки та декілька разів виходити, медіацію вдалось провести.

6. Під час підготовчої зустрічі медіатор зазначив, що Олексію, який пограбував квартиру Сергія, у першу чергу потрібно вибачитись перед потерпілим, та подумати як він відшкодує збитки, якщо він хоче, щоб Сергій його пробачив і погодився, щоб його звільнили від відповідальності.

7. Олеку 14 років, у нього є сестра (8 років) та брат (5 років). Вони живуть з матір'ю в маленькій квартирі. Батько перебуває у в'язниці, і мати не хоче про це говорити. Вона каже, що це провина друзів батька. Вдома часто не вистачає грошей на їжу, засоби для прання, прибирання та особисту гігієну. Мати не купує ліки, бо вони занадто дорогі. Іноді немає води або електрики через несплачені рахунки. Мати купує алкоголь, бо «має знімати стрес». Олек часто блукає вулицями й збирає різні речі для продажу. Іноді він краде в магазині. Завжди купує їжу для своїх молодших братів і сестер. Одного дня він вкрав сир і хліб із магазину і був затриманий. Справа потрапила до суду, а згодом до медіації. Під час медіації медіатор дізнається про сімейну ситуацію Олека.

8. Анна та Томаш є сусідами вже 5 років. Обидва неодружені: у Анни є собака, а у Томаша – кіт. Вони часто зустрічалися перед будинком, але рідко довго розмовляли. Останнім часом собака Анни почав гавкати ночами. Він також знищив пластиковий контейнер Томаша, що стояв перед будинком, і забруднив килимок біля його дверей. Кожного разу Томаш говорив з Анною, просив її краще доглядати за собакою. Спочатку Анна вибачалася й обіцяла виправити ситуацію. Пізніше вона перестала слухати Томаша і просто зачиняла двері в нього перед носом. Одного дня собака Анни зіпсував колесо велосипеда Томаша, погризши його. Розлючений, Томаш пішов до Анни й сказав, що цього разу звернеться до поліції. Анна знову намагалася зачинити двері, щоб завершити розмову. Томаш силоміць увірвався до її квартири, почав кричати й перекинув кілька речей. Анна викликала поліцію, і Томаша забрали. Справа потрапила до суду, а згодом до медіації.

Вправа “Кодекс етики”

На основі попередніх вправ запропонуйте норми професійної етики медіатора у відновному правосудді, які, на вашу думку, доцільно було б закріпити у відповідному кодексі (5 - 7).

Запропонована норма	Підстава для пропозиції

A blank coordinate plane with a horizontal x-axis and a vertical y-axis intersecting at the origin. The axes are represented by thin black lines. There are no tick marks, labels, or grid lines on the axes. The background is white.

Робота з противом

NB Мета роботи медіатора з спротивом не переконати сторін взяти участь у медіації, а допомогти у прийнятті поінформованого та виваженого рішення щодо участі у процедурі.

Інструменти роботи зі спротивом

୧
 ୨
 ୩
 ୪
 ୫
 ୬
 ୭
 ୮
 ୯

Запропонована норма	Підстава для пропозиції
Потерпілого	
<i>Він таким чином просто уникне відповідальності. А я хочу відновлення справедливості!</i>	

Особи, яка вчинила правопорушення	
<i>Я не хочу принижуватись і просити пробачення. Я готовий так понести відповідальність.</i>	
Законного представника	
<i>Навіщо це все? В мене немає часу цим займатись, я працюю. Адвокат каже, що ми маємо хороші шанси у суді!</i>	

Адвоката	
<i>Та не треба нам ніяка медіація, ми укладемо угоду про примирення, а це лиш зайва втрата часу.</i>	

Квадрат Декарта як інструмент роботи зі спротивом

Що буде, якщо я візьму участь в медіації?	Що буде, якщо я не візьму участь в медіації?
Що не відбудеться, якщо я візьму участь в медіації?	Що не відбудеться, якщо я не візьму участь в медіації?

Кожна сторона може вбачати потенційні ризики та переваги процедури медіації, їх розуміння медіатором дозволить їх обговорити та допоможе прийняти сторонами усвідомлене рішення щодо участі у процедурі

Потенційні ризики для особи, яка вчинила правопорушення	Потенційні ризики для потерпілого
відчуття вразливості	відсутність каяття у особи, яка вчинила правопорушення
Потенційні переваги для особи, яка вчинила правопорушення	Потенційні переваги для потерпілого
можливість розповісти свою історію	вираження свого гніву безпосередньо особі, яка вчинила правопорушення

Вправа кейс - аналіз

На основі попередніх вправ запропонуйте норми професійної етики медіатора у відновному правосудді, які, на вашу думку, доцільно було б закріпити у відповідному кодексі (5 - 7).

1. Проаналізуйте фабулу справи та дайте відповіді на поставлені питання

Справу передала: Городоцька районна прокуратура, прокурор Курчак Семен

Потерпіла сторона: ТЗОВ "ІТАЛІЯ", в особі Сивулько Оксани

Особа, яка вчинила правопорушення: Федорчик Марія, 16 років

Законний представник: Федорчик Іван (батько)

Прокурор запропонувала сторонам взяти участь у Програмі відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення. Сторони надали згоду на участь у програмі.

Стаття обвинувачення: ч.1 ст.185 КК України.

За результатом проведених підготовчих заходів медіатор отримав згоду сторін та законних представників неповнолітнього на участь у процедурі медіації.

Марія, перебуваючи в приміщенні магазину «Італія», що знаходиться в торговому центрі, шляхом вільного доступу намагалась викрасти майно, яке належить ТОВ «ІТАЛІЯ». Взявши із полиць магазину светр, вартістю 740,20 гривень, та штани вартістю 456,20 гривень, Марія пройшла у примірочну кімнату, де з даного одягу зірвала антикрадіжні кліпси, одягнула одяг на себе. Вийшла із магазину перетнувши лінію антикрадіжних рамок, однак довести свого умислу до кінця не змогла з причин, що не залежали від її волі, оскільки після проходку за межі магазину, була зупинена працівниками охорони.

Попередні зустрічі між сторонами пройшли успішно, однак під час спільної зустрічі законний представник неповнолітньої остаточно з'ясував для себе поширення принципу добровільності на всіх учасників медіації та відмовився від участі в медіації, оскільки не бажав витратити на це час.

Які дії може здійснювати медіатор, якщо законний представник діє не в інтересах неповнолітнього?

Як би ви діяли на місці медіатора? Запропонуйте як би ви працювали із законним представником у такому випадку?

Законний представник може вбачати потенційні ризики та переваги процедури медіації, їх розуміння медіатором дозволить їх обговорити та допоможе прийняти сторонами усвідомлене рішення щодо згоди на участь у процедурі неповнолітнього

Потенційні ризики для себе		Потенційні ризики для неповнолітнього	
			
			
			
			
			
			
			
			

Потенційні переваги для себе	Потенційні переваги для неповнолітнього
☺ _____	☺ _____
☺ _____	☺ _____
☺ _____	☺ _____
☺ _____	☺ _____
☺ _____	☺ _____
☺ _____	☺ _____
☺ _____	☺ _____
☺ _____	☺ _____
☺ _____	☺ _____

2. Проаналізуйте фабулу справи та дайте відповіді на поставлені питання

Потерпілий: Симоненко Степан, 16 років, учень

Законний представник: Симоненко Уляна, мати потерпілого

Особа, яка вчинила правопорушення: Лошко Юрій, 1991 р.н., офіційно не працює, різноробочий

Суддя поінформував сторони про можливість брати участь у відновному правосудді у формі медіації під час кримінально провадження, сторони надали згоду на передачу персональних даних медіатору. Контакти сторін було передано медіатору помічником судді Явориною О.

Стаття обвинувачення: ч.1 ст.125 КК України.

Лошко Юрій 23 липня 2021 року о 22 год перебуваючи поблизу будинку №5 по вул. Львівській в м. Жовква Львівської області, під час конфлікту, який виник на ґрунті раптово виниклих неприязних відносин, умисно кинув склянню пляшкою, що знаходилась на землі в голову Симоненка Степана. Він спричинив потерпілому рану у надбрівній ділянці голови зліва, синець на шкірі верхньої повіки лівого ока, множинні садна в ділянці лица зліва та в ділянці лівої вушної раковини, що кваліфікуються як легкі тілесні ушкодження.

За результатом проведених підготовчих заходів медіатор отримав згоду сторін та законного представника неповнолітнього на участь у процедурі медіації.

На наступний день законний представник зателефонував медіатору та повідомив, що вони відмовляються від участі в медіації у зв'язку із тим, що у них з'явився новий адвокат.

Медіатор поінформував, що адвокат може за згодою сторін медіації брати участь в процедурі, надавати консультації стороні, яку він представляє, а також оформити угоду за результатами медіації.

Клієнтка надала контакти адвоката медіатору.

Медіатор зателефонував адвокату та телефоном надав інформацію про медіацію та відновне правосуддя, надіслав документи, які стосуються проєкту та зразки всіх документів. Адвокат запевнив медіатора, що з'явиться у підготовчє засідання для того, щоб його відкласти.

Згодом медіатор зателефонував до матері потерпілого, яка надала інформацію, що у підготовчому засіданні адвокат заявив, що медіація не в інтересах його клієнтів. Зі слів клієнтки він сказав, що примирення можливе на будь-якому етапі та що він саме може його провести. У коридорі суду адвокат намагався провести перемовини з Юрієм щодо суми відшкодування, які завершилися невдало.

🔗 Які дії може здійснювати медіатор випадку такої поведінки адвоката?

🔗 Як би ви діяли на місці медіатора?

 Адвокат може вбачати потенційні ризики та переваги процедури медіації, їх розуміння медіатором дозволить їх обговорити та допоможе налагодити ефективну взаємодію з адвокатом

Потенційні ризики для себе (адвоката)	Потенційні ризики для його клієнта
🔗	🔗
🔗	🔗
🔗	🔗
🔗	🔗
🔗	🔗
🔗	🔗
🔗	🔗
🔗	🔗
🔗	🔗
🔗	🔗
🔗	🔗

Потенційні переваги для себе (адвоката)	Потенційні переваги для його клієнта
🔗	🔗
🔗	🔗
🔗	🔗
🔗	🔗
🔗	🔗
🔗	🔗
🔗	🔗
🔗	🔗
🔗	🔗
🔗	🔗
🔗	🔗

Симуляції

Підготовка до симуляції

- Симуляція може відбуватись в акваріумі або у малих групах, спосіб проведення та порядок розподілу ролей визначається тренерами перед початком симуляції,
- Сторони отримують індивідуальну рольову інформацію, до початку симуляції доцільно з'ясувати всі питання, які у вас виникають,
- Перед початком симуляції тренери встановлюють тривалість симуляції, а також скільки часу буде на рефлексію. Симуляція може відбуватись без перерви, або з можливістю паузи за ініціативою одного з учасників для обговорення питань, які виникають. Така можливість визначається перед початком симуляції.
- Медіатори у симуляції слідкують за часом.

Під час симуляції

- Медіатор можете попросити про зупинку, коли не знає, як продовжувати, або коли відчуває, що потребує допомоги,
- На перших симуляціях ми, як тренери, не будемо втручатись, бо хочемо, щоб ви набули досвіду та впевненості у спільній роботі. Якщо ви хочете отримати зворотній зв'язок, будь ласка, зверніться до нас.

Правила зворотного зв'язку

1. Першими зворотній зв'язок надають сторони, наступними сторони, спостерігачі. Кожен з учасників коротко ділиться тим як він себе відчував, виконуючи свою роль, що важливого для себе помітив, що було складним, що було добре, а що можна було зробити по-іншому.
2. Тренер резюмує зворотній зв'язок.

Під час роботи в симуляції учасники індивідуально готують:

- 🔗 Оцінку ризиків
- 🔗 Договір про проведення медіації
- 🔗 Угоду за результатами медіації
- 🔗 Висновки за результатами рефлексії

Форми документів для роботи у симуляції за покликанням

<https://drive.google.com/drive/folders/1onOkAaOFVq5rrck9Zquq0Nr9XwrbD-1>

Сценарії для симуляцій

Сценарій симуляції «І так буває»

Мета вправи: відпрацювання навичок підготовки до процедури і проведення медіації

Група: 4 осіб (медіатор, потерпілий, неповнолітній підозрюваний, законний представник)

Інформація про кримінально-правовий конфлікт

Остап, 16 років, катаючись на мопеді зруйнував літній майданчик кафе "І так буває" - розбив ліхтарі, меблі, рекламний стенд та огорожу.

Дії Остапа кваліфікуються як кримінальне правопорушення, хуліганство.

Оцінка ризиків та робота з ними

Фактор ризику	У чому проявляється	Способи роботи

Підготуйте угоду за результатами медіації та завантажте у вашу теку для домашніх завдань.

Дебрифінг:

- 👂 Як почувалися сторони? Який результат зустрічі для себе бачать? Що для них було важливо в їх ролі? Чому?
- 👂 Як почувують себе медіатори? Що на їх думку вдалось добре? Що б зробили по - іншому? Чому?
- 👂 Що для себе помітили спостерігачі?

Рефлексія та висновки

Сценарій симуляції «Наслідки невдалого жарту»

Мета вправи: відпрацювання навичок ведення процедури медіації

Група: 7 осіб (медіатор, неповнолітній потерпілий, неповнолітній підозрюваний, законні представники, захисник, представник потерпілого)

Інформація про кримінально-правовий конфлікт

02.09.2023 року, приблизно о 18:00 год., Владислав, 15 років, сидів на лавочці у Центральному парку культури та відпочинку і грав в комп'ютерну гру на своєму телефоні. В цей час до нього підійшов раніше йому знайомий неповнолітній Руслан разом із компанією друзів. Під час спілкування у Руслана, на ґрунті особистих неприязних стосунків, виник злочинний умисел, направлений на спричинення тілесних ушкоджень неповнолітньому Владиславу. Тримавши у правій руці газовий балончик, неповнолітній Руслан, без пояснення будь-яких причин, розпив його в обличчя неповнолітнього Владислава, від чого останній, закривши обличчя руками, вимушений був присісти наприсядки. Далі, Руслан, користуючись тим, що Владислав не може чинити опір його злочинним діям, наніс один удар коліном лівої ноги в обличчя останнього, а саме в ділянку правого ока. В результаті умисних дій Руслана Владиславу були спричинені наступні тілесні ушкодження: закрыта травма кісток лицьового черепа у вигляді уламкового перелому зовнішньої стінки правої очниці і передньо-зовнішньої стінки правої верхнєщелепної пазухи з крововиливом під з'єднувальну оболонку правого ока, які відповідно до висновку судово-медичної експертизи відноситься до категорії тілесних ушкоджень середнього ступеня тяжкості, які спричинили за собою тривалий розлад здоров'я.

Прокурор проінформував Руслана та Владислава про можливість примирення та проходження програми відновного правосуддя, й отримав їх згоду та згоду їх законних представників.

Вправа симуляція “Перший контакт”

Медіатор відповідно до отриманої фабули визначає порядок встановлення першого контакту зі сторонами кримінально - правового конфлікту та іншими учасниками, та здійснює його телефоном.

- 👂 Який порядок дій ви визначили?
- 👂 Які у вас виникали емоції напередодні та під час виконання завдання?
- 👂 Що, на вашу думку, вдалось? Чому?
- 👂 Що ви зробили б по - іншому? Чому?

Оцінка ризиків та робота з ними

Фактор ризику	У чому проявляється	Способи роботи

Підготуйте угоду за результатами медіації та завантажте у вашу теку для домашніх завдань.

Дебрифінг:

- ☞ Які інструменти було застосовано медіатором для роботи з правопорушником? З потерпілим?
- ☞ Які додаткові інструменти доцільно було би використати для роботи з правопорушником? З потерпілим?
- ☞ Оцініть обраний медіатором дизайн медіації за участю неповнолітніх на обох сторонах конфлікту. Що ви змінили би?

Рефлексія та висновки

Сценарій симуляції «Охоронець»

Мета вправи: відпрацювання навичок роботи з неповнолітніми особами, які вчинили кримінальне правопорушення у співучасті

Група: 6 осіб (медіатор, потерпілий, неповнолітні підозрювані, законні представники неповнолітніх, захисник)

Інформація про кримінально-правовий конфлікт

Пізно увечері, практично вночі, неповнолітні Тимофій та Руслан зайшли до цілодобового магазину АТБ, в якому намагалися купити пиво, але їм в цьому продавчиня відмовила, зважаючи на їх неповноліття та пізній час. Розлючені підлітки насварили продавчиню і пішли геть. По дорозі Руслан з силою ногою вдарив по кошику для сміття, від чого той перекинувся. Охоронець магазину Андрій зробив Руслану зауваження в доволі жорсткій формі і наказав прибрати сміття, на що Руслан відштовхнув Андрія. Потім підлітки втекли, але згодом повернулись. Тимофій вдарив Андрія каменем по голові, нанісши йому таким чином рану, а Руслан кулаком вдарив Андрія в обличчя і зламав йому щелепу.

Дії Тимофія та Руслана кваліфіковано за ч. 1 ст. 122 КК України «Умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження».

Обоє погодились пройти програму відновного правосуддя.

Оцінка ризиків та робота з ними

Фактор ризику	У чому проявляється	Способи роботи

Підготуйте угоду за результатами медіації та завантажте у вашу теку для домашніх завдань.

Дебрифінг:

- ☞ Які інструменти було застосовано медіатором для роботи з правопорушниками? Чи були відмінності у роботі медіатора з обома правопорушниками?
- ☞ Які додаткові інструменти доцільно було би використати для роботи з двома учасниками на стороні правопорушника?
- ☞ Оцініть обраний медіатором дизайн медіації за участю двох осіб на стороні правопорушника. Що ви змінили би?

Рефлексія та висновки

Сценарій симуляції «Кримінальне змагання»

Мета вправи: відпрацювання навичок роботи медіатора з укладенням угоди за результатами медіації та визначенням заходів ресоціалізації

Група: 5 осіб (медіатор, потерпілий, неповнолітній підозрюваний, законний представник неповнолітнього, захисник)

Інформація про кримінально-правовий конфлікт

21.04.2024 року приблизно о 13.00, перебуваючи у приміщенні магазину «Валенсія», розміщеного у ТРЦ «Метрополітен-центр» Світлана, 17 років, взяла з викладки товару кардиган фірми «MANGO», зайшла до приміркової кабінки, де одягла кардиган на себе. Кусачками зламала магнітну кліпсу на товарі й залишила кліпсу в кабінці, а сама пішла з магазину.

В цей момент працівники оперативно-розшукового відділу карного розшуку проводили відпрацювання в ТРЦ. Жінка-поліціант помітила, як дівчина у кардигані, який вона перед цим взяла з вітрини, попрямувала до виходу з магазину, не підходячи до каси. Правоохоронці зупинили дівчину, вилучили у неї кардиган з етикеткою бутика, а також неоплачений товар з іще двох магазинів ТРЦ. Також у неї знайшли кусачки, якими любителька брендового одягу зламувала магнітні кліпси на товарі.

Світлана пояснила, що програла в карти велику суму грошей і «на спір» з людиною, яка виграла, мала винести з магазинів певний товар.

Діяння кваліфіковано як крадіжка, відповідальність за яку передбачена частиною 1 статті 185 КК України. Діями підозрюваної завдано матеріальну шкоду власнику магазину «Валенсія» на суму 2 299 гривень.

Підготуйте угоду за результатами медіації та завантажте у вашу теку для домашніх завдань.

Дебрифінг:

- ☞ На вашу думку, чи потрібна ресоціалізація підозрюваній? Що зроблено медіатором для вирішення цього питання сторонами?
- ☞ Які інструменти використав медіатор для допомоги сторонам в пошуку рішень та укладенні угоди за результатами медіації?
- ☞ Які додаткові інструменти доцільно було би використати для допомоги сторонам в укладенні угоди та визначенні заходів ресоціалізації?

Рефлексія та висновки

УКР

www.coe.int

Рада Європи – провідна правозахисна організація на континенті. До її складу входять 46 держав-членів, зокрема всі члени Європейського Союзу. Усі держави – члени Ради Європи підписали Європейську конвенцію з прав людини – угоду, покликану захищати права людини, демократію та верховенство права. Європейський суд з прав людини веде нагляд за імплементацією Конвенції в державах-членах.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE